

Еўропа ў 12 уроках

Паскаль Фантэйн

Еўрапейскі Саюз

Еўрапейскія Камісія
Генеральны дырэктарат па прэсе і камунікацыях
Рукапіс падрыхтаваны ў ліпені 2010 г.

Еўропа ў 12 уроках

Паскаль Фантэйн,
былы памочнік Жана Манэ,
прафесар Інстытута палітычных даследаванняў, Парыж

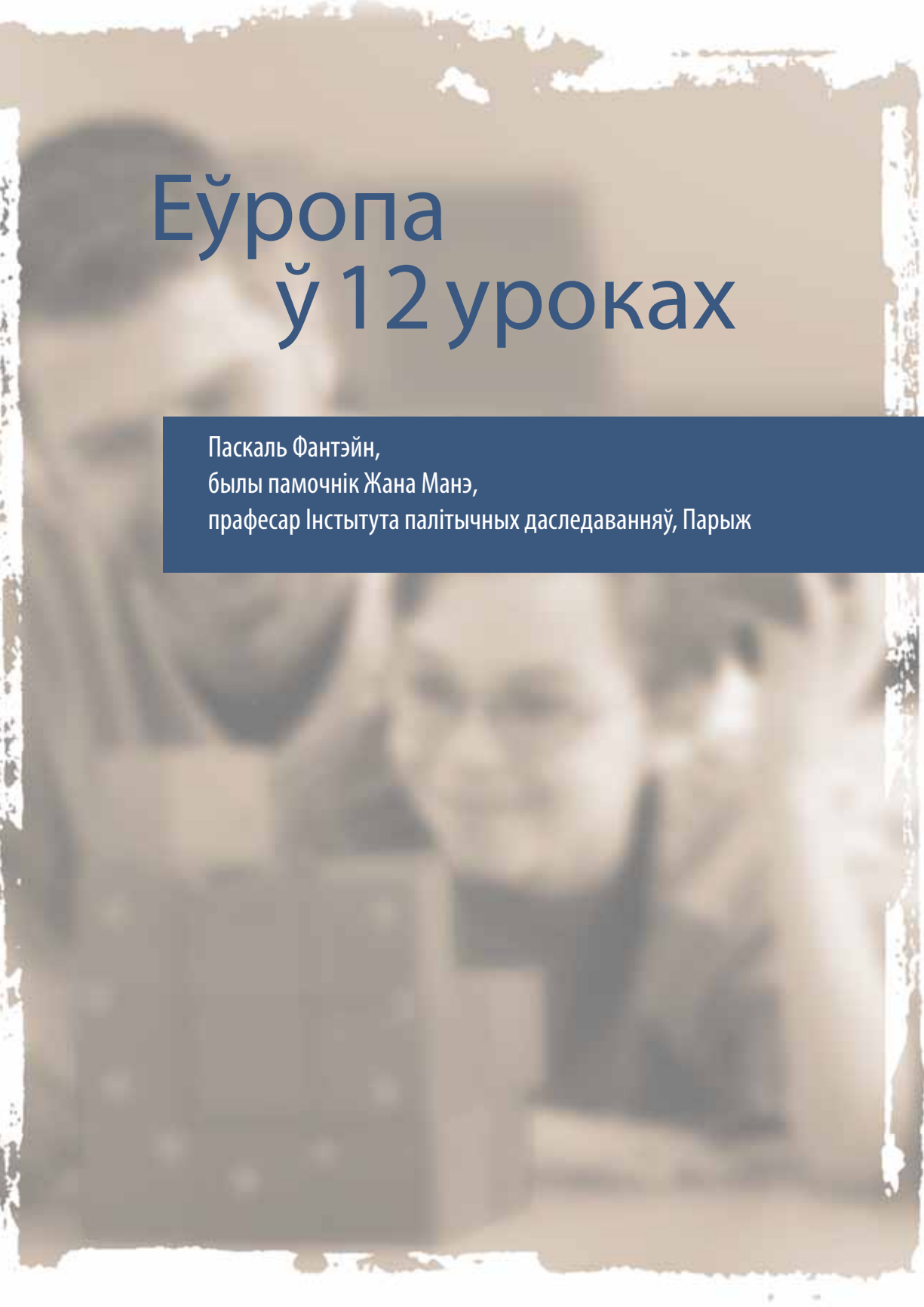
ISBN 978-92-79-19007-0
doi:10.2770/23879

© Еўрапейскі Саюз, 2011

Навошта патрэбны Еўрапейскі Саюз? Чаму і як ён быў заснаваны? Як ён працуе? Чого ён ужо дасягнуў, і з якімі новымі выклікамі ён сустрэаецца сёння? Як павялічыць удзел грамадзянам у яго дзейнасці?

Ці здольны ЕС паспяхова канкураваць з іншымі буйнымі эканомікамі і падтрымліваць свае сацыяльныя стандарты ў час глабалізацыі? Ці здольная Еўропа працягваць адыгрываць сваю ролю на сусветнай арэне і абараняць ад тэрарызму?

Гэта толькі некалькі пытанняў з тых, што Паскаль Фантэйн — эксперт ЕС і былы ўніверсітэцкі лектар — разгледзеў у выданні 2010 г. сваёй папулярнай кнігі “Еўропа ў 12 уроках”.

Еўропа ў 12 уроках

Паскаль Фантэйн,
былы памочнік Жана Манэ,
прафесар Інстытута палітычных даследаванняў, Парыж

1.		Чаму Еўрапейскі Саюз?	4
2.		Дзесяць этапаў гістарычнага развіцця	8
3.		Пашырэнне і палітыка добрасуседства	12
4.		Як працуе ЕС?	16
5.		Чым займаецца ЕС?	22
6.		Адзіны рынак	28
7.		Еўра	32
8.		Фокус на ведах ды інавацыях	36
9.		Што значыць быць грамадзянінам ЕС?	40
10.		Свабода, бяспека і правасуддзе	44
11.		Еўрапейскі Саюз на сусветнай арэне	48
12.		Якая будучыня чакае Еўропу?	54
		Асноўныя вехі ў гісторыі еўрапейскай інтэграцыі	58

1. Чаму Еўрапейскі Саюз?

Місія Еўропы ў XXI стагоддзі:

- *развіваць і забяспечваць мірныя стасункі паміж краінамі Еўрасаюзу;*
- *спрыяць практычнаму супрацоўніцтву еўрапейскіх краін;*
- *гарантаваць бяспеку для еўрапейскіх грамадзян;*
- *падтрымліваць эканамічную і сацыяльную салідарнасць;*
- *захоўваць разнастайнасць народаў Еўропы і еўрапейскую ідэнтычнасць у глабалізаваным свеце;*
- *падтрымліваць агульнаеўрапейскія каштоўнасці.*

I. Мір

Перш як стаць рэальнай палітычнай мэтай, ідэя аб'яднанай Еўропы калісьці была толькі марай у розумах філосафаў і летуценнікаў. **Віктор Гюго**, напрыклад, маляваў ва ўяўленні мірныя “Злучаныя Штаты Еўропы”, прасякнутыя ідэаламі гуманізму. Дзве страшныя вайны, што раздзіралі кантынент у першай палове XX стагоддзя, не пакінулі каменя на камені ад гэтай мары.

Аднак на руінах Другой сусветнай вайны з'явілася новая надзея. Людзі, што аказалі супраціў таталітарызму падчас вайны, былі поўныя рашучасці пакласці канец міжнароднай нянавісці і саперніцтву ў Еўропе і пабудаваць трывалы мір паміж былымі ворагамі. У перыяд ад 1945 да 1950 года жменька мужных дзяржаўных дзеячаў, што ўключала **Конрада Адэнаўэра, Уінстана Чэрчыля, Алкіда дэ Гасперы і Рабера Шумана**, узялася пераконваць свае народы ўступіць у новую эру. У Заходняй Еўропе мусіў быць створаны новы парадак, заснаваны на агульных інтарэсах яе народаў і нацый, які б грунтаваўся на дамовах, што гарантуюць уладу закону і роўнасць між усімі краінамі.

Рабер Шуман (міністр замежных спраў Францыі) падхапіў ідэю, першапачаткова вылучаную Жанам Манэ, і 9 мая 1950 года прапанаваў стварыць Еўрапейскае аб'яднанне вугалю і сталі (ЕАВС). У краінах, што некалі змагаліся адна з адной, вытворчасць вугалю і сталі мусіла быць аб'яднаная пад агульным кіраваннем — “вархоўнай уладай”.

Практычна, але таксама і глыбока сімвалічная выглядала тое, што сыравіна вайны ператваралася ў інструмент паразумення і міру.

II. Аб'яднанне Еўропы

Еўрапейскі Саюз ухваліў аб'яднанне Германіі пасля падзення Берлінскага муру ў 1989 г. Калі Савецкая імперыя разбурылася ў 1991 г., былыя камуністычныя краіны Цэнтральнай і Усходняй Еўропы, якія цягам дзесяцігоддзяў заставаліся за “жалезнаю заслонаю”, зноў атрымалі магчымасць вольна выбіраць свой уласны шлях. Шмат якія з іх прынялі рашэнне, што іх будучыня — у сям'і дэмакратычных еўрапейскіх народаў. Восем з іх далучыліся да ЕС у 2004 г., і яшчэ дзве ўвайшлі ў Еўрасаюз у 2007 г.

Працэс пашырэння прадаўжаецца да гэтага часу. У кастрычніку 2005 г. распачаліся перамовы аб далучэнні з Турцыяй і Харватыяй. Ісландыя падала заяву на ўступленне ў Еўрасаюз у 2009 г., і шэраг балканскіх краін распачалі шлях, што аднойчы можа прывесці іх да чалецтва ў ЕС. Чакаецца, што Харватыя зробіцца дваццаць восьмаю краінаю Еўрасаюза.

III. Бяспека

У XXI стагоддзі Еўропа па-ранейшаму суткаецца з праблемамі абароны і бяспекі. ЕС мусіць прымаць эфектыўныя захады дзеля гарантавання абароны і бяспекі дзяржаў дзельніц. ЕС даводзіцца

канструктыўна працаваць з рэгіёнамі, што знаходзяцца непасрэдна ля яго межаў, — Балканами, Паўночнай Афрыкай, Каўказам і Блізкім Усходам. Таксама ён мусіць абараняць свае ваенныя і стратэгічныя інтарэсы ў супрацы са сваімі саюзнікамі, асабліва ў межах НАТО, і, разам з тым, развіваць сапраўдную агульную Еўрапейскую палітыку бяспекі і абароны.

Унутраная і вонкавая бяспека — гэта два бакі аднаго медала. Іншымі словамі, ЕС таксама мусіць змагацца з тэрарызмам і арганізаванай злачыннасцю, і гэта азначае, што сілы паліцыі ўсіх краін ЕС мусяць цесна супрацоўнічаць. Адна з новых задач, што стаяць перад Еўропай, палягае ў тым, каб ператварыць ЕС у зону свабоды, бяспекі і справядлівасці, дзе справядлівасць і абарона законам даступныя кожнаму ў роўнай ступені. Дзеля гэтых інтарэсаў органы кішталту Еўрапола (Еўрапейскае паліцэйскае ўпраўленне) і Еўраюста, што спрыяюць супрацоўніцтву пракурораў, суддзяў і афіцэраў паліцыі ў розных краінах ЕС, мусяць адыгрываць болей актыўную і эфектыўную ролю.

IV. Эканамічная і сацыяльная салідарнасць

Еўрапейскі Саюз быў створаны дзеля дасягнення палітычных мэтаў, аднак яго развіццё і поспех грунтуюцца на эканамічных асновах.

Доля краін ЕС у насельніцтве ўсёй Зямлі няспынна змяняецца. Таму, каб забяспечыць эканамічны рост і канкурыраваць на сусветнай арэне з іншымі буйнымі эканамічна развітымі краінамі, дзяржавы ЕС мусяць дзейнічаць супольна. Ніводная з іх паасобку не валодае дастатковымі магчымасцямі, каб самастойна канкурыраваць у сусветным гандлі. Каб атрымаць эканамічныя перавагі і знайсці новых спажыўцоў, еўрапейскім кампаніям патрэбная шырокая база, чым проста іх нацыянальныя рынкі, і гэта забяспечвае адзіны еўрапейскі рынак. Каб гарантаваць як мага большай колькасці людзей атрыманне карысці ад агульнаеўрапейскага рынку з 500 мільёнамі спажыўцоў, ЕС імкнецца знішчыць бар'еры для гандлю і прыкладае намаганні, каб вызваліць прадпрыемствы ад непатрэбных бюракратычных перашкодаў.

Аднак агульнаеўрапейская свабодная канкурэнцыя мусіць быць збалансаваная агульнаеўрапейскай салідарнасцю, якая выяўляецца ў выразнай

практычнай дапамозе еўрапейскім грамадзянам. Калі насельніцтва еўрапейскіх краін становіцца ахвярай паводак ці іншых прыродных бедстваў, яму аказваецца дапамога з бюджэту ЕС. Структурныя фонды, што знаходзяцца пад кіраваннем Еўрапейскай Камісіі, служаць сродкам заахвочвання і падтрымкі намаганняў, якія робяцца рэгіянальнымі і нацыянальнымі ўладамі ЕС і скіраваныя на пераадоленне няроўнасці ў развіцці рэгіёнаў Еўропы. Бюджэт ЕС і сродкі, што выдзяляюцца Еўрапейскім інвестыцыйным банкам, выкарыстоўваюцца для ўдасканалення еўрапейскай транспартнай інфраструктуры (напрыклад, для развіцця сеткі аўтадарог і хуткасных чыгунак), тым самым паляпшаецца доступ да аддаленых рэгіёнаў і стымулюецца транс'еўрапейскі гандаль.

Глобальны фінансавы крызіс у 2008 г. паклаў пачатак самаму востраму эканамічнаму спаду ў гісторыі ЕС. Каб выратаваць банкі, урады ды інстытуцыі ЕС мусілі дзейнічаць хутка, і Еўрасаюз выдзеліў фінансавую дапамогу краінам, якія найбольш пацярпелі. Наяўнасць адзінай валюты дапамагла абараніць зону еўра ад спекуляцый і дэвальвацыі. Пасля, у 2010 г., ЕС і краіны-ўдзельніцы зрабілі ўзгодненыя крокі для зніжэння дзяржаўнага доўгу краін. Вялікім выпрабаваннем для еўрапейскіх краін у бліжэйшай будучыні будзе салідарнасць перад абліччам глабальнага крызісу і агульныя пошукі шляхоў для выхаду з рэцэсіі, для забеспячэння ўстойлівага росту.

V. Еўрапейская ідэнтычнасць і разнастайнасць у глабалізаваным свеце

Структура еўрапейскіх постіндустрыяльных грамадстваў становіцца ўсё болей складанай. Узровень жыцця стала расце, аднак па-ранейшаму захоўваецца разрыў паміж багатымі і беднымі. Гэты разрыў можа павялічыцца пад уплывам такіх фактараў, як эканамічная рэцэсія, перамяшчэнне прамысловых прадпрыемстваў, старэнне насельніцтва і праблемы з дзяржаўнымі фінансамі. Важна, каб дзяржавы ЕС прыкладалі сумесныя намаганні з мэтай памяншэння гэтых адрозненняў.

Але гэтыя захады прымаюцца не за кошт ахвяравання асобнымі культурнымі ці моўнымі асаблівасцямі краін ЕС. Наадварот, дзейнасць ЕС шмат у чым спрыяе новаму эканамічнаму росту, заснаванаму на рэгіянальных адрозненнях і разнастайнасці традыцый і культур.

Адзінства ў разнастайнасці – двухмоўны паказальнік вуліц на Мальце.

У доўгатэрміновай перспектыве, усе краіны ЕС атрымліваюць карысць. Шасцідзясяцігадовая гісторыя еўрапейскай інтэграцыі даказала, што адзінае цэлае — больш за простую суму складаных частак. ЕС як адзінае цэлае валодае нашмат магутнейшым эканамічным, сацыяльным, тэхнічным, гандлёвым і палітычным уплывам, чым могуць даць асобныя намаганні дзяржаў-чальцоў. Гэтыя дзяржавы набываюць дадатковыя перавагі, калі дзейнічаюць супольна і выступаюць ад імя Еўрапейскага Саюза.

У сучасным свеце ўздым эканомікі такіх краін, як Кітай, Індыя і Бразілія, вядзе да таго, што яны нароўні са Злучанымі Штатамі могуць зрабіцца звышдзяржавамі. Таму для краін ЕС цяпер яшчэ больш актуальна трымацца разам, каб дасягнуць “крытычнай масы”, захоўваючы такім чынам свой уплыў на сусветнай арэне.

Як Еўрасаюз выкарыстоўвае свой уплыў?

- ЕС уяўляе з сябе вядучую гандлёвую сілу свету, якая адыгрывае вырашальную ролю ў міжнародным перамоўных працэсах, такіх як перамовы ў межах Сусветнай гандлёвай арганізацыі, у якую ўваходзяць 153 краіны, а таксама перамовы на канферэнцыях ААН у пытанні кліматычных зменаў.
- Еўрапейскі Саюз займае выразную пазіцыю ў вострых пытаннях, што тычацца простых людзей, — такіх як навакольнае асяроддзе, узаўяляльныя крыніцы энергіі, “прынцып засцярогі” ў кантэксте харчовай бяспекі, этычныя аспекты біятэхналогій і неабходнасць абароны відаў, што выміраюць.
- ЕС застаецца ў авангардзе глабальнага змагання з пацяпленнем. У снежні 2008 г. Еўрасаюз заявіў, што збіраецца на 20 % зменшыць выкіды

парніковых газаў да 2020 г.

Старое выслоўе “Моц у аднанні” як ніколі актуальнае сёння для еўрапейцаў.

VI. Каштоўнасці

Еўрапейскі Саюз мае на мэце распаўсюд гуманітарных і прагрэсіўных каштоўнасцей. Ён хоча гарантаваць, каб чалавецтва было карыстальнікам з выгады глабальнага працэсу зменаў, а не ахвярай гэтага працэсу. Патрэбы людзей не могуць быць задаволеныя толькі рынкавымі механізмамі ці аднабаковымі дзеяннямі краіны.

Такім чынам, ЕС стаіць на пазіцыях гуманітарных прынцыпаў і той мадэлі грамадства, што маюць падтрымку велізарнай большасці еўрапейцаў. Еўрапейцы шануюць сваю багатую спадчыну каштоўнасцей, што ўключае веру ў правы чалавека, сацыяльную салідарнасць, свабоднае прадпрымальніцтва, справядлівае размеркаванне вынікаў эканамічнага росту, права на бяспечнае навакольнае асяроддзе, павагу да культурных, моўных і рэлігійных адметнасцей і гарманічнае спалучэнне традыцый і прагрэсу.

Хартыю па правах чалавека Еўрапейскага Саюза абвясцілі ў Ніцы ў снежні 2000 года. Цяпер яна зрабілася юрыдычна абавязковай дзякуючы Лісабонскай дамоў, якая набыла моц 1 снежня 2009 г. Хартыя прадугледжвае ўсе правы, якія сёння прызнаюцца дзяржавамі-чальцамі ЕС ды іх грамадзянамі. Такія каштоўнасці здольны стварыць пачуццё роднасці між еўрапейцамі. Як прыклад можна прывесці той факт, што ўсе да адзінай краіны ЕС адмянілі смяротнае пакаранне.

A low-angle shot of a person climbing a blue extension ladder against a clear, bright blue sky. The person is wearing dark clothing and is positioned on the left side of the frame, ascending the ladder. The ladder's rungs and side rails are clearly visible, creating a strong diagonal line across the image. The overall tone is positive and aspirational, symbolizing growth and achievement.

2. Дзесяць этапаў гістарычнага развіцця

- 1951: *Шэсць краін засноўваюць Еўрапейскае аб'яднанне вугалю і сталі*
- 1957: *Тыя ж шэсць краін падпісваюць Рымскую дамову, заснаваўшы Еўрапейскую эканамічную супольнасць (ЕЭС) і Еўрапейскую супольнасць па атамнай энергіі (Еўраатом)*
- 1973: *Супольнасць пашыраецца да дзевяці краін-удзельніц і набывае агульную палітыку*
- 1979: *Першыя прамыя выбары ў Еўрапейскі Парламент*
- 1981: *Грэцыя першаю з краін Міжземнамор'я далучаецца да ЕС*
- 1992: *Адзіны еўрапейскі рынак робіцца рэальнасцю*
- 1993: *Маастрыхцкая дамова засноўвае Еўрапейскі Саюз*
- 2002: *У абарот уваходзяць банкноты і манеты еўра*
- 2007: *У ЕС уваходзяць 27 краін*
- 2009: *Набывае сілу Лісабонская дамова, якая змяняе спосабы функцыянавання Еўрапейскага Саюза*

1. 9 мая 1950 г. у Дэкларацыі Шумана было прапанаванае заснаванне **Еўрапейскага аб'яднання вугалю і сталі (ЕАВС)**, якое ўвасобілася ў рэчаіснасць 18 красавіка 1951 г. паводле Парыжскай дамовы. Быў утвораны адзіны рынак вугалю і сталі для шасці краін-заснавальніц ЕС (Бельгіі, ФРГ, Францыі, Італіі, Люксембурга і Нідэрландаў). Мэта гэтага аб'яднання, здзейсненага неўзабаве пасля Другой сусветнай вайны, палягала

ў тым, каб забяспечыць мір паміж пераможымі і пераможанымі нацыямі Еўропы. Гэты крок паяднаў іх як роўных праз супрацоўніцтва ў агульных інстытутах.

2. Затым, 25 сакавіка 1957 г., была падпісаная **Рымская дамова**, паводле якой шэсць дзяржаў-удзельніц прынялі рашэнне стварыць **Еўрапейскую эканамічную супольнасць (ЕЭС)**, заснаваную на агульным рынку з шырокім спектрам тавараў і

9 мая 1950 года міністр замежных спраў Францыі, Рабэр Шуман, упершыню абвесіў ідэю стварэння Еўрапейскага Саюза. Ад гэтага часу 9 мая святкуюць як дзень нараджэння Еўрапейскага Саюза.

паслуг. Мытныя зборы паміж гэтымі шасцю краінамі былі цалкам скасаваныя 1 ліпеня 1968 года, а ў 1960-х гадах была ўведзена агульная палітыка, у прыватнасці, у галіне гандлю і сельскай гаспадаркі.

3. Гэты крок быў настолькі паспяховы, што Данія, Ірландыя і Вялікабрытанія прынялі рашэнне далучыцца да Супольнасці. Гэтае першае пашырэнне з шасці да дзевяці ўдзельнікаў адбылося ў 1973 годзе. У той самы час Супольнасці ўзялі на сябе чарговыя задачы і пачалі праводзіць **новую сацыяльную і прыродаахоўную палітыку**. Для рэалізацыі рэгіянальнай палітыкі ў 1975 годзе быў заснаваны Еўрапейскі фонд рэгіянальнага развіцця (ЕФРР).

4. У чэрвені 1979 года Еўрапейская Супольнасць зрабіла рашучы крок наперад, адбыліся **першыя выбары ў Еўрапейскі Парламент** на аснове прамых усеагульных выбараў. З таго часу выбары ў

парламент праводзяцца кожныя пяць год.

5. У 1981 годзе да Супольнасці далучылася **Грэцыя**, у 1986 годзе за ёй рушылі ўслед **Іспанія і Партугалія**. Гэта ўзмацніла прысутнасць Супольнасці ў паўднёвай Еўропе, з'явілася вострая неабходнасць пашыраць рэгіянальныя праграмы фінансавай дапамогі.

6. Сусветны эканамічны спад пачатку 1980-х гадоў спарадзіў хвалю "еўрапесімізму". Але надзея адрадзілася ў 1985 годзе, калі Еўрапейская Камісія пад кіраўніцтвам старшыні Жака Дэлора апублікавала "Белую кнігу", што вызначыла графік завяршэння фармавання Еўрапейскага **адзінага рынку** да 1 студзеня 1993 года. Гэты амбіцыйная мэта была замацаваная ў Адзіным еўрапейскім акце, што быў падпісаны ў лютым 1986 года і набыў моц 1 ліпеня 1987 года.

Падзенне Берлінскай сцяны ў 1989 годзе; паступова знікаюць старыя размежаванні еўрапейскага кантынента.

© Reuters

7. Палітычнае аблічча Еўропы карэнным чынам змянілася з падзеннем **Берлінскага муру** ў 1989 годзе. Наступствам гэтага з'явілася ўз'яднанне Германіі 3 кастрычніка 1990 года і прыход дэмакратыі ў краіны Цэнтральнай і Усходняй Еўропы, што выслабаніліся ад савецкага кантролю. Сам Савецкі Саюз спыніў існаванне ў снежні 1991 года.

У той жа час дзяржавы ЕЭС вялі перамовы пра заключэнне новай **Дамовы аб Еўрапейскім Саюзе**, якая была зацверджаная Еўрапейскім Саветам (які складаўся з прэзідэнтаў і/або прэм'ер-міністраў) у Маастрыхце ў снежні 1991 года. Гэтая дамова набыла моц 1 лістапада 1993 года. Праз дадаванне сфер міжурадавага супрацоўніцтва (у такіх сферах як вонкавая палітыка і ўнутраная бяспека) да той сістэмы Супольнасці, што існавала, дамова стварыла Еўрапейскі Саюз (ЕС).

8. Яшчэ тры краіны — **Аўстрыя, Фінляндыя і Швецыя** — далучыліся да ЕС 1 студзеня 1995 года, і тады колькасць дзяржаў-чальцоў вырасла да 15. Тады еўрапейцы сутыкнуліся з глабалізацыяй. Новыя тэхналогіі і шпаркае развіццё Інтэрнета пераўтвараюць сусветную эканоміку. Аднак гэтыя глыбокія эканамічныя зрухі нясуць з сабою сацыяльныя ўзрушэнні і рэзкія змены ў культуры. У той самы час беспрацоўе і рост кошту пенсійнага забеспячэння ствараюць сур'ёзны ціск на эканоміку дзяржаў ЕС, і робяць рэформы яшчэ болей пільна патрэбнымі. Выбаршчыкі ўсё больш настойліва заклікаюць свае ўрады шукаць практычныя рашэнні гэтых праблем.

У сакавіку 2000 года Еўрапейскі саюз зацвердзіў **“Лісабонскую стратэгію”** мадэрнізацыі эканомікі ЕС у мэтах павышэння яе канкурэнтаздольнасці на сусветным рынку ўвогуле і ў дачыненні да яго іншых асноўных удзельнікаў, такіх як ЗША і новыя індустрыяльныя краіны. Лісабонская стратэгія мае на мэце заахвочванне інвестыцый у інавацыі і бізнес, а таксама мадэрнізацыю еўрапейскай сістэмы адукацыі ў адпаведнасці з патрэбамі інфармацыйнага грамадства.

Цяпер Еўрапейскі Саюз уступіў на шлях да свайго дасюль самага выдатнага дасягнення — замены

нацыянальных валют адзінай **еўрапейскай валютай**. Еўра было ўведзенае ў безнаяўны разлік у 1999 г., а праз тры гады ў 12 краінах “зоны еўра” ў абарачэнне былі выпушчаныя банкноты і манеты еўра. Сёння еўра з'яўляецца адной з вядучых валют свету нароўні з доларам ЗША.

9. У сярэдзіне 1990-х гг. пачалася падрыхтоўка да новага **беспрэцэдэнтнага пашырэння ЕС**. Ён атрымаў заяўкі на далучэнне ад краін былога савецкага блока (Балгарыі, Чэшскай Рэспублікі, Венгрыі, Польшчы, Румыніі і Славакіі), трох прыбалтыйскіх краін, што раней уваходзілі ў Савецкі Саюз (Эстоніі, Латвіі і Літвы), адной з рэспублік былой Югаславіі (Славеніі) і дзвюх краін Міжземнамор'я (Кіпра і Мальты).

ЕС вітаў магчымасць садзейнічаць стабілізацыі Еўрапейскага кантынента і распаўсюдзіць перавагі аб'яднання Еўропы на гэтыя маладыя дэмакратыі. Перамовы аб далучэнні з гэтымі краінамі-кандыдатамі былі распачатыя ў снежні 1997 года. 1 мая 2004 адбылося чарговае пашырэнне ЕС, у выніку якога 10 з 12 краін-кандыдатаў далучыліся да Еўрапейскага Саюза, павялічыўшы колькасць краін-удзельніц да 25. 1 студзеня 2007 года надыйшла чарга Балгарыі і Румыніі, колькасць дзяржаў-чальцоў вырасла да дваццаці сямі.

10. Каб адказаць на комплексныя выклікі ХХІ стагоддзя, ЕС пасля пашырэння былі патрэбныя прасцейшыя і больш эфектыўныя метады прыняцця супольных рашэнняў. Новыя правілы былі прапанаваныя ў праекце Канстытуцыі Еўрасаюза, падпісанай у кастрычніку 2004 г. Канстытуцыя мусіла замяніць усе існыя дамовы. Але на рэферэндумах у дзвюх краінах ЕС у 2005 г. большасць прагаласавала супраць гэтага тэксту. Таму Канстытуцыю замянілі Лісабонскай дамовай, падпісанай 13 снежня 2007 г. Яна набыла моц 1 снежня 2009 г. Лісабонская дамова ўносіць змены ў папярэднія дамовы, але не адмяняе іх, і фактычна замацоўвае змены, прапанаваныя ў Канстытуцыі. Так, напрыклад, паводле Лісабонскай дамовы ў Еўрапейскага Савета з'яўляецца сталы старшыня і ствараецца пасада Высокага прадстаўніка ЕС у пытаннях замежных спраў і палітыкі бяспекі.

3. Пашырэнне і палітыка добраасуседства

- *Еўрапейскі Саюз адкрыты для ўсіх еўрапейскіх краін, якія адпавядаюць дэмакратычным, палітычным і эканамічным крытэрам чалецтва ў ЕС.*
- *Пасля шэрагу пашырэнняў (апошняе адбылося ў 2007 г.) колькасць краін ЕС павялічылася з шасці да дваццаці сямі. На момант 2010 г. яшчэ дзевяць краін або вядуць перамовы аб уступленні (напрыклад, Харватыя і Турцыя), або знаходзяцца на розных стадыях падрыхтоўкі да іх. Харватыя мае зрабіцца дваццаць восьмым чальцом Еўрапейскага Саюза.*
- *Пагадненне аб прыняцці новага чальца ЕС мусіць быць падтрыманае адзінагалосна ўсімі краінамі Еўрапейскага Саюза. Акрамя таго, перад кожным новым пашырэннем, ЕС ацэньвае свае магчымасці па прыняцці новага чальца, а таксама здольнасць ўстаноў ЕС і надалей працаваць адпаведным чынам у новых умовах.*
- *Паслядоўныя пашырэнні паспрыялі ўзмацненню дэмакратыі, зрабілі Еўропу больш бяспечнай і павялічылі яе патэнцыял да гандлёвага і эканамічнага росту.*

I. Аб'яднанне кантынента

(а) Саюз дваццаці сямі

У снежні 2002 года на сустрэчы ў Капенгагене Еўрапейскі Савет зрабіў найважнейшы крок ў гісторыі еўрапейскага аб'яднання. Запрасіўшы да ўключэння яшчэ 12 краін, Еўрапейскі Саюз не проста пашырыў сваю тэрыторыю і насельніцтва. Гэтым ён падвёў рысу пад расколам на нашым кантыненте — знішчыў тую прорву, якая з 1945 г. падзяляла наш кантынент на дзве часткі. Еўрапейскія краіны, што дзесяцігоддзямі не мелі дэмакратычнай свабоды, нарэшце змаглі вярнуцца ў сям'ю еўрапейскіх дэмакратычных народаў. Такім чынам Чэшская Рэспубліка, Эстонія, Венгрыя, Латвія, Літва, Польшча, Славакія і Славенія далучыліся да ЕС у 2004 г., разам з міжземнаморскімі астравамі Мальтай і Кіпрам. Балгарыя і Румынія ўвайшлі ў Еўрасаюз у 2007 г. Усе яны цяпер раўнапраўныя партнёры ў вялікім праекце, задуманым бацькамі-заснавальнікамі ЕС.

(б) Кандыдаты на чалецтва

Турцыя, чалец НАТО, якая даўно ўжо падпісала з ЕС пагадненне аб супрацоўніцтве, падала заяўку на ўваходжанне ў 1987 г. Еўрапейскі Саюз, маючы на ўвазе месцазнаходжанне і палітычную гісторыю Турцыі, доўгі час вагаўся, перад тым як даць згоду

на гэту заяўку. Аднак у кастрычніку 2005 года Еўрапейскі Савет распачаў з Турцыяй перамовы аб уваходжанні. У гэты ж час пачаліся пермовы і з Харватыяй, яшчэ адной краінай-кандыдаткай. На момант 2010 г. перамовы з Харватыяй блізкія да завяршэння. Некаторыя краіны ЕС выказалі сумневы наконт патрэбы і магчымасці далучэння Турцыі да Еўрасаюза. Гэтыя дзяржавы прапаноўваюць альтэрнатыву — “прывілеяванае партнёрства”, — але Турцыя адхіляе гэтую ідэю.

(с) Заходнія Балканы ды Ісландыя

Краіны Заходніх Балканаў, большасць з якіх калісьці былі часткай Югаславіі, звяртаюцца да Еўрапейскага Саюза, каб паскорыць свае эканамічныя рэформы, палепшыць узаемаадносіны, што былі сапсаваныя этнічнымі і рэлігійнымі войнамі, умацаваць дэмакратычныя інстытуты. Еўрапейскі Саюз надаў статус краіны-кандыдаткі былой Югаслаўскай Рэспубліцы Македоніі (БЮРМ) у лістападзе 2005 года. Патэнцыйнымі кандыдаткамі таксама з'яўляюцца Албанія, Боснія і Герцагавіна, Чарнагорыя і Сербія. Усе гэтыя краіны падпісалі з Еўрасаюзам дамову аб стабілізацыі ды асацыяцыі, мэта якой — замасціць дарогу для магчымых будучых перамоваў аб далучэнні да ЕС. Ісландыя, якая моцна пацярпела ад фінансаванага крызісу ў 2008 г., падала заяўку на ўступленне ў Еўрасаюз

у 2009 г. Косава абвясціла сваю незалежнасць 18 лютага 2008 г. і можа таксама афіцыйна набыць статус краіны-кандыдаткі.

У канцы гэтага дзесяцігоддзя, такім чынам, Еўрапейскі Саюз можа павялічыцца з дваццаці сямі да трыццаці пяці краін. У такім выпадку гэтае значнае пашырэнне, імаверна, выкліча патрэбу ў далейшых зменах у працы ЕС.

II. Умовы чалецтва

(а) Юрыдычныя патрабаванні

Еўрапейская інтэграцыя заўжды была і з'яўляецца палітычным і эканамічным працэсам, які адкрыты для ўсіх еўрапейскіх краін, што гатовыя падпісаць устаноўчыя пагадненні і цалкам прыняць усю нарматыўна-прававую базу Еўрапейскага Саюза. Паводле Лісабонскай дамовы (артыкул 49), любая еўрапейская дзяржава можа падаць заяўку на ўступленне ў Еўрапейскі Саюз, калі яна паважае прынцыпы свабоды, дэмакратыі, правы чалавека і фундаментальныя свабоды, а таксама вяршэнства закону.

(b) Капенгагенскія крытэры

У 1993 г., у адказ на просьбу былых камуністычных краін далучыцца да Саюза, Еўрапейскі Савет усталяваў тры крытэры, якім мусяць адпавядаць краіны-кандыдаткі, каб уступіць у ЕС.

- стабільныя інстытуты, што гарантуюць дэмакратыю, уладу закона, правы чалавека, павагу і абарону меншасцей;
- эфектыўная рынкавая эканоміка і здольнасць вытрымліваць ціск канкурэнцыі і рынкавых сіл на абсягу Саюза;
- здольнасць прыняць на сябе абавязкі чалецтва ў ЕС, у тым ліку адданасць мэтам Саюза. Гэта азначае, што краіны-кандыдаткі мусяць мець дзяржаўнае кіраванне, здольнае прыняць усю сукупнасць прававых нормаў ЕС і ўжываць іх на практыцы.

(c) Працэс уступлення

Перамовы аб уступленні праводзяцца між кожнай з краін-кандыдатак і Еўрапейскай Камісіяй, якая прадстаўляе ЕС. Пасля заканчэння перамоваў рашэнне аб прыняцці ў ЕС новай краіны прымаецца адзінагалосна краінамі-ўдзельніцамі на паседжанні Савета. Еўрапейскі Парламент мусяць выказаць сваю згоду, прагаласаваўшы

абсалютнай большасцю галасоў за прыняцце новых чальцоў. Усе пагадненні аб уступленні мусяць быць ратыфікаваныя краінамі-ўдзельніцамі і краінамі-кандыдатамі ў канстытуцыйным парадку, прадугледжаным у кожнай з краін.

На працягу перамоваў краіны-кандыдаткі зазвычай атрымваюць фінансавую падтрымку ў межах партнёрскага пагаднення аб уступленні, каб дапамагчы ім эканамічна дагнаць краіны ЕС. Яны таксама звычайна маюць пагадненні аб стабілізацыі ды асацыяванні з ЕС. Згодна з гэтымі дамовамі Еўрапейскі Саюз найпрост сочыць за эканамічнымі і адміністрацыйнымі рэформамі, якія мусяць ажыццявіць краіны-кандыдаткі, каб адпавядаць умовам чалецтва ў ЕС.

III. Наколькі вялікім можа стаць ЕС?

(а) Геаграфічныя межы

Дыскусіі наконт ратыфікацыі Канстытуцыйнага пагаднення ЕС, што мелі месца ў большасці краінах ЕС, паказалі, што многія еўрапейцы заклапочаныя канчатковым выглядам межаў Еўрапейскага Саюза, а таксама сваёй ідэнтычнасцю. На гэтыя пытанні няма простых адказаў, асабліва калі геапалітычныя і эканамічныя інтарэсы краінаў пачынаюць адрознівацца. Балтыйскія краіны і Польшча з'яўляюцца прыхільнікамі чалецтва ў ЕС Украіны. Але што з суседзямі Украіны? Складанасці ствараюць палітычная сітуацыя ў Беларусі і стратэгічная пазіцыя Малдовы. Магчымасць уваходу Турцыі ў ЕС узнімае пытанне статусу Грузіі, Арменіі ды іншых краін Каўказа.

Нягледзячы на тое, што Нарвегія, Швейцарыя і Ліхтэнштэйн адпавядаюць крытэрам чалецтва ў ЕС, яны ў яго не ўваходзяць, бо грамадская думка ў гэтых краінах на цяперашні момант не падтрымлівае ідэі ўступлення.

У розных краінах ЕС грамадская думка больш ці менш раздзялілася ў дачыненні пытання канчатковых межаў Еўрапейскага Саюза. Калі ўжываць выключна географічныя крытэры, без увагі на дэмакратычныя каштоўнасці, ЕС мог бы – як Савет Еўропы (які не ёсць інстытутам ЕС) – прыйсці да 47 краінаў, уключаючы Расію. Зразумела, што чалецтва Расіі ў ЕС прывядзе да непрымальнага дыбалансу, як палітычнага, так і географічнага.

© Inger Hogstrom / Van Parys Media

«Жамчужына Адрыятыкі», Дуброўнік, Харватыя.

Мэтазгодна будзе заявіць, што любая еўрапейская краіна мае права падаць заяўку на ўступленне ў ЕС, калі гэтая дзяржава можа цалкам прыняць усю нарматыўна-прававую базу Еўрапейскага Саюза і падрыхтаваная ўвесці еўра. Еўрапейская інтэграцыя – гэта няспынны працэс, які цягнецца з 1950 г., і любая спроба зафіксаваць межы ЕС раз і назаўсёды будзе супярэчыць гэтаму працэсу.

(b) Палітыка добрасуседства

Пашырэнні ЕС у 2004 і 2007 гг. перасунулі межы Саюза далей на ўсход і поўдзень, паставіўшы пытанне, як ЕС мае ажыццяўляць стасункі са сваімі новымі суседзямі. Стабільнасць і бяспека – гэта праблемныя пытанні ў рэгіёнах па-за межамі ЕС, і

Еўрапейскі Саюз хацеў пазбегчы ўзнікнення новых лініяў падзелу паміж краінамі ЕС і гэтымі суседнімі рэгіёнамі. Напрыклад, трэба было рэагаваць на ўзнікненне такіх пагрозў бяспецы, як нелегальная іміграцыя, праблемы з энергарэсурсамі, пагаршэнне экалагічных умоў, арганізаваная міжнародная злачыннасць і тэрарызм. Так, ЕС распрацаваў новую Еўрапейскую палітыку добрасуседства (ЕПД), якая вызначае адносіны з суседзямі на ўсходзе (Арменія, Азербайджан, Беларусь, Грузія, Малдова і Украіна) і на поўдні (Алжыр, Егіпет, Ізраіль, Іарданія, Ліван, Лівія, Марока, Акупаваныя палестынскія тэрыторыі, Сірыя і Туніс).

Амаль усе гэтыя краіны маюць двухбаковыя пагадненні аб партнёрстве і супрацоўніцтве з ЕС, згодна з якімі яны дэкларуюць сваю прыхільнасць агульным каштоўнасцям (такім як дэмакратыя, правы чалавека і вяршэнства закону) і жаданне рухацца ў бок рынкавай эканомікі, устойлівага развіцця і змяншэння беднасці. ЕС, са свайго боку, прапаноўвае фінансавую, тэхнічную і макраэканамічную дапамогу, прасцейшы доступ да віз і шэраг захадаў для спрыяння развіццю гэтых краін.

З 1995 г. краіны паўднёвага Міжземнамор'я звязаныя з Еўрапейскім Саюзам палітычна, эканамічна і дыпламатычна, дзякуючы Барселонскаму працэсу, які пазней перайменавалі ў Еўрапейска-міжземнаморскае партнёрства. На саміце ў Парыжы, які адбыўся ў ліпені 2008 г., гэтае партнёрства атрымала новы старт у якасці Саюза для Міжземнамор'я, зводзячы разам 27 краін ЕС і 16 партнёрскіх краін паўднёвага Міжземнамор'я і Сярэдняга Усходу.

Фінансавая дапамога ЕС для абедзвюх груп краін размяркоўваецца праз Інструмент еўрапейскага добрасуседства і партнёрства (ІЕДП). Агульны бюджэт на 2007–2013 гг. складае прыблізна 12 мільярдаў еўра..

4. Як працює ЄС?

- *Кіраўнікі краін ЕС і/ці ўрадаў сустракаюцца, як Еўрапейскі Савет, каб вызначыць агульныя кірункі палітыкі Еўрасаюза і прыняць агульныя рашэнні па ключавых пытаннях.*
- *Савет ЕС, у склад якога ўваходзяць міністры з краін ЕС, збіраецца часта, каб прымаць стратэгічныя рашэнні і законы Еўрасаюза.*
- *Еўрапейскі Парламент, які прадстаўляе грамадзян, падзяляе заканадаўчую ўладу і функцыю фармавання бюджэту з Саветам Еўрапейскага Саюза.*
- *Еўрапейская Камісія, якая прадстаўляе агульныя інтарэсы ЕС, ёсць галоўным выканаўчым органам. Яна валодае правам заканадаўчай ініцыятывы і забяспечвае належнае выкананне палітычнага курса ЕС.*

I. Асноўныя інстытуты ЕС

Еўрапейскі Саюз ёсць нечым большым, чым проста саюз дзяржаў, але ён і не з'яўляецца федэратыўнай дзяржавай. Фактычна, ЕС прадстаўляе сабой

новы тып структуры, што не падаецца ніякай традыцыйнай прававой класіфікацыі. Яго гістарычна ўнікальная палітычная сістэма безупынна змянялася цягам больш як шасцідзясяці год.

Устаноўчыя дамовы (вядомыя як “першаснае” заканадаўства) ёсць асновай для вялікага масіва “другаснага заканадаўства”, што непасрэдна ўздзейнічае на штодзённае жыццё грамадзян Еўрапейскага Саюза. Другаснае заканадаўства ўключае ў асноўным пастановы, дырэктывы і рэкамендацыі, прынятыя інстытуцыямі ЕС.

Гэтыя законы, так як і ўвогуле палітыка ЕС з’яўляюцца вынікам рашэнняў Савета (рэпрэзентуе нацыянальныя ўрады), Еўрапейскага Парламента (прадстаўляе грамадзян) і Еўрапейскай Камісіі (палітычна аўтаномнага органа, што абараняе калектыўныя еўрапейскія інтарэсы). Іншыя інстытуты і ўстановы таксама адыгрываюць важную ролю, як паказана ніжэй.

(а) Еўрапейскі Савет

Еўрапейскі Савет – гэта вышэйшая палітычная інстытуцыя ЕС. Ён складаецца з кіраўнікоў дзяржаў ці ўрадаў – прэзідэнтаў і/ці прэм’ер-міністраў – з усіх краін ЕС, а таксама ў яго ўваходзіць старшыня Еўрапейскай Камісіі (гл. ніжэй). Еўрапейскі Савет збіраецца звычайна чатыры разы на год, у Бруселі. Ён мае сталага старшыню, у абавязкі якога ўваходзіць каардынацыя працы Еўрапейскага Савета і забеспячэнне яе паслядоўнасці. Старшыню

Еўрапейскі Парламент: яго голас – гэта голас грамадзян ЕС.

абіраюць (кваліфікаванай большасцю галасоў чальцоў Савета) на перыяд двух з паловай гадоў, і тая самая асоба можна займаць гэтую пазіцыю не больш за два тэрміны. Былы прэм'ер-міністр Бельгіі, Хэрман ван Ромпёй, займае гэтую пасаду з 1 снежня 2009 г.

Еўрапейскі Савет вызначае мэты ЕС і курс для іх дасягнення. Еўрапейскі Савет выступае ініцыятарам галоўных палітычных рашэнняў Саюза і вырашае найбольш складаныя пытанні, наконт якіх Савет Міністраў не здолеў паразумецца. Савет таксама разглядае актуальныя сусветныя праблемы праз супольную замежную палітыку і палітыку бяспекі — гэта механізм для каардынацыі замежнай палітыкі дзяржаў-чальцоў ЕС.

(b) Савет Еўрапейскага Саюза

Савет Еўрапейскага Саюза (таксама вядомы як Савет Міністраў) складаецца з міністраў нацыянальных урадаў краін ЕС. Кожная краіна ЕС па чарзе старшынствуе ў Савеце на працягу шасці месяцаў. У кожным пасяджэнні Савета бярэ ўдзел па адным міністры ад кожнай дзяржавы-чальца. Выбар міністраў для ўдзелу ў пасяджэнні залежыць ад тэмы абмеркавання на парадку дня: вонкавая палітыка, сельская гаспадарка, прамысловасць, транспарт, навакольнае асяроддзе і гэтак далей.

Галоўная задача Савета Міністраў — прымаць законы ЕС. Звычайна Савет і Еўрапейскі Парламент дзеляць гэтую адказнасць між сабой. Апроч гэтага яны нясуць роўную адказнасць за прыняцце бюджэту ЕС. Акрамя таго, Савет заключае міжнародныя пагадненні, пасля таго, як Камісія правяла па іх перамовы.

Згодна з Лісабонскай дамовай, Савет Міністраў прымае рашэнні або простаю большасцю галасоў, або кваліфікаванай большасцю галасоў, або адзінагалосна, у залежнасці ад таго, якая тэма абмяркоўваецца.

Па важных пытаннях, такіх як падаткаабкладанне, унясенне паправак ва ўстаноўчыя дамовы, новая агульная палітыка ці прыём у саюз новай дзяржавы, Савет прымае адзінагалоснае рашэнне.

Найчасцей патрабуецца кваліфікаваная большасць галасоў, іначай кажучы, рашэнне не прымаецца, калі за яго не будзе пададзена пэўная мінімальная колькасць галасоў. Колькасць галасоў, якую можа

падаць кожная краіна ЕС, прыблізна прапарцыйная колькасці яе насельніцтва.

Да 1 лістапада 2014 г., калі ў ЕС усё яшчэ будуць уваходзіць 27 краін, рашэнне будзе прынятае, калі:

- прынамсі 255 з 347 галасоў (то бок 73,91 %)
- будуць аддадзеныя на карысць рашэння;
- рашэнне падтрымае большасць дзяржаў-чальцоў ЕС, то бок прынамсі 14;
- калі гэтыя дзяржавы прадстаўляюць прынамсі 62 % насельніцтва ЕС.

З 1 лістапада 2014 г., згодна з Лісабонскай дамовай, сістэма спросціцца. Рашэнне будзе прымацца, калі 55 % краін ЕС (то бок прынамсі 15) выступаць за яго і калі яны прадстаўляюць прынамсі 65 % насельніцтва ЕС.

(c) Еўрапейскі Парламент

Еўрапейскі Парламент з'яўляецца выбарным органам, які рэпрэзентуе грамадзян ЕС. Ён здзяйсняе палітычны нагляд за дзейнасцю ЕС і, разам з Саветам ЕС, бярэ ўдзел у заканадаўчым працэсе. З 1979 года члены Еўрапейскага Парламента абіраюцца непасрэдна ўсеагульным галасаваннем кожныя пяць гадоў.

Пасля апошніх выбараў у Еўрапейскі Парламент у чэрвені 2009 г. былога прэм'ер-міністра Польшчы Ежы Бузэка (Еўрапейская народная партыя) выбралі старшынём парламента на два з паловай гады.

Парламент звычайна штомесяц праводзіць пленарныя сесіі, і на іх прысутнічаюць, як правіла, усе дэпутаты. Гэтыя паседжанні звычайна адбываюцца ў Страсбургу, а дадатковыя — у Бруселі. Падрыхтоўчая праца таксама звычайна праводзіцца ў Бруселі: “канферэнцыя старшыняў” — то бок кіраўнікоў палітычных груп разам са старшынём парламента — вызначае спіс пытанняў для пленарнай сесіі, а 20 парламенцкіх камітэтаў рыхтуюць праекты паправак, якія належыць абмеркаваць. Штодзённая адміністрацыйная праца ў парламенце ажыццяўляецца Генеральным сакратарыятам, які месціцца ў Люксембургу і Бруселі. Кожная палітычная група мае таксама ўласны сакратарыят.

Парламент бярэ ўдзел у заканадаўчай працы Еўрасаюза на двух узроўнях:

- Праз “супольнае прыняцце рашэнняў” (гэта звычайная юрыдычная працэдура)

парламент мае роўнае становішча з Саветам ЕС у законатворчым працэсе па тых пытаннях, якія патрабуюць кваліфікаванай большасці ў Савеце. Пасля ўступлення ў сілу Лісабонскай дамовы, гэтыя пытанні складаюць каля 95 % заканадаўства ЕС. Савет і Парламент могуць дасягнуць згоды ўжо на першым чытанні. Калі яны не могуць пагадзіцца пасля двух чытанняў, прапанову выносяць на разгляд прымірэнчага камітэта.

- Праз “пагадзальную” працэдуру, згодна з якой Еўрапарламент мусіць ратыфікаваць міжнародныя пагадненні, па якіх Камісія вяла перамовы, у тым ліку любое меркаванае пашырэнне Еўрапейскага Саюза.

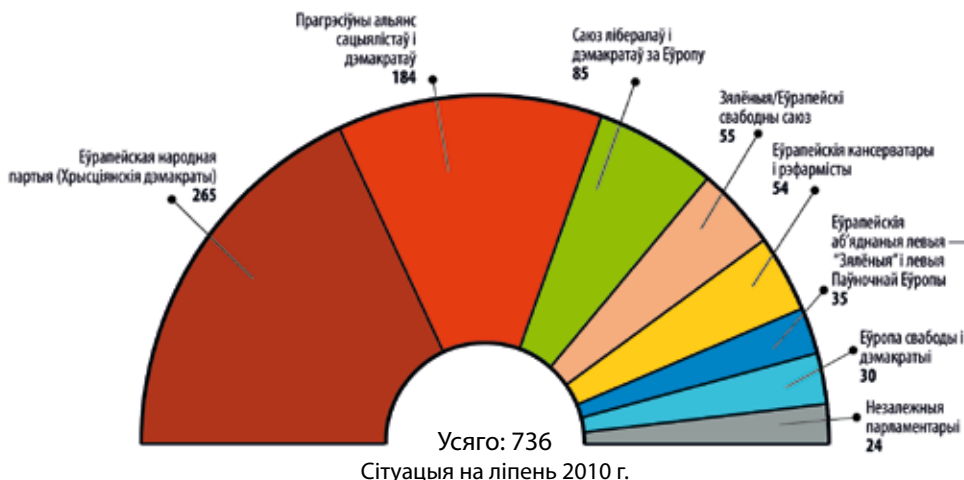
Парламент і Савет таксама нясуць роўную адказнасць за прыняцце бюджэту ЕС (праект бюджэту складае Еўракамісія). Парламент можа адхіліць прапанаваны бюджэт, што ён ужо і рабіў некалькі разоў. Калі гэта здараецца, уся бюджэтная працэдура пачынаецца зноў. Дзякуючы сваім бюджэтным паўнамоцтвам Еўрапарламент мае значны ўплыў на палітычны працэс у ЕС.

Нарэшце, немалаважна, што Еўрапарламент ёсць органам, які ажыццяўляе дэмакратычны кантроль над Саюзам і ў прыватнасці над Камісіяй. Кожныя пяць гадоў, калі настае час прызначаць новы склад Еўрапейскай Камісіі, новаабраны Еўрапарламент можа – простаі большасцю галасоў – прызначыць або адхіліць кандыдата, вылучанага Камісіяй на пасаду старшыні. Натуральна, гэтае галасаванне

Колькасць месцаў у Парламенце для кожнай з краін ЕС згодна з вынікамі выбараў 2009 г.

Аўстрыя	17
Балгарыя	17
Бельгія	22
Венгрыя	22
Вялікая Брытанія	72
Германія	99
Грэцыя	22
Данія	13
Ірландыя	12
Італія	72
Іспанія	50
Кіпр	6
Латвія	8
Літва	12
Люксембург	6
Мальта	5
Нідэрланды	25
Партугалія	22
Польшча	50
Румынія	33
Славакія	13
Славенія	7
Фінляндыя	13
Францыя	72
Чэхія	22
Швецыя	18
Эстонія	6
Усяго	736

Палітычныя групы ўнутры Еўрапарламента

будзе адлюстроўваць вынікі апошніх выбараў у Еўрапарламент. Парламент таксама праводзіць размову з кожным з прапанаваных чальцоў Еўракамісіі перад тым, як галасаваннем зацвердзіць склад Камісіі ў цэлым.

Парламент у любы момант можа распусціць Камісію шляхам прыняцця прапановы пра вынясенне вотуму недаверу (для гэтага патрэбная большасць у дзве траціны галасоў). Еўрапарламент кантралюе таксама працэс ажыццяўлення палітыкі ЕС, напрыклад, шляхам пастаноўкі вусных і пісьмовых пытанняў перад Камісіяй і Саветам.

(d) Еўрапейская Камісія

Еўрапейская Камісія – гэта ключавая інстытуцыя ЕС. Толькі яна мае права ўносіць праект новага закона ЕС, які пасля пасылаецца ў Савет Еўрапейскага Саюза і Парламент для абмеркавання і прыняцця.

Чальцы Еўракамісіі прызначаюцца на пяць год згодна з пагадненнем паміж дзяржавамі ЕС, якое падлягае ўхвале парламента (як апісвалася вышэй). Камісія падсправаздачная Парламенту. Так, яна ў поўным складзе мусіць пайсці ў адстаўку, калі Парламент вынесе вотум недаверу.

У Камісію ўваходзіць адзін чалец (камісар) ад кожнай краіны ЕС, у тым ліку старшыня Камісіі ды Высокі прадстаўнік у пытаннях замежных спраў і палітыкі бяспекі, які адначасова ёсць адным з віцэ-старшыняў Камісіі.

9 лютага 2010 г. Еўрапейскі Парламент прагаласаваў за зацвярджэнне новага складу Камісіі. Былы прэм’ер-міністр Партугаліі Жузэ Мануэл Барозу быў пераабраны на пасаду старшыні Камісіі на другі пяцігадовы тэрмін.

Камісія валодае значнай незалежнасцю ў выкананні сваіх функцый. Яе задача ў тым, каб абараняць інтарэсы ЕС увогуле, таму яна не мае права атрымліваць інструкцыі ад урадаў якіх-небудзь дзяржаў. Як захавальніца заканадаўчых актаў яна сочыць за тым, каб прынятыя Саветам і Парламентам пастановы і дырэктывы ажыццяўляліся ва ўсіх краінах ЕС. Калі гэтага не адбываецца, то Камісія можа падаць у Еўрапейскі суд на бок, што здзейсніў парушэнне, каб прымусіць яго выконваць заканадаўства ЕС.

У якасці выканаўчага органа ЕС Камісія выконвае рашэнні, што прымаюцца Саветам, напрыклад, датычна агульнай сельскагаспадарчай палітыкі.

Камісія нясе адказнасць за пытанні забеспячэння агульнай палітыкі ЕС у такіх галінах, як навукова-даследчая дзейнасць, дапамога ў развіцці, рэгіянальная палітыка і да т.п. Акрамя таго, яна кантралюе бюджэт у гэтых галінах.

Камісіі аказвае садзейнічанне грамадзянская служба, якая месціцца пераважна ў Бруселі і Люксембургу і падзяляецца на 43 дэпартаменты і аддзелы. Існуе таксама шэраг агенцтваў, закліканых выконваць спецыялізаваныя задачы для Камісіі. Гэтыя агенствы размешчаны пераважна ў іншых еўрапейскіх гарадах.

(e) Суд Еўрапейскіх супольнасцей

Суд Еўрапейскіх супольнасцей, што знаходзіцца ў Люксембургу, уключае па адным суддзі ад кожнай краіны ЕС, якім дапамагаюць восем генеральных адвакатаў. Яны прызначаюцца паводле ўзгаднення ўрадамі краін ЕС на тэрмін ў шэсць год з правам пераабрання. Незалежнасць і бесстароннасць суддзяў гарантаваная. Задача суда ў тым, каб забяспечыць выкананне заканадаўства ЕС, а таксама правільнае тлумачэнне і прымяненне устаноўчых дамоваў.

(f) Еўрапейскі цэнтральны банк

Еўрапейскі цэнтральны банк (ЕЦБ) са штаб-кватэрай у Франкфурце нясе адказнасць за эмісію еўра і манетарную палітыку ЕС (яго дзейнасць больш падрабязна апісаная ў Раздзеле 7 “Еўра”). Галоўная задача ЕЦБ – спрыяць стабільнасці коштаў у зоне еўра. Цэнтральны Банк атрымаў статус інстытуцыі ЕС згодна з Лісабонскай дамовай.

(g) Суд аўдытараў

Суд аўдытараў быў заснаваны ў 1975 годзе ў Люксембургу. Ён уключае па адным прадстаўніку ад кожнай краіны ЕС, якія прызначаюцца на шэсць гадоў паводле ўзгаднення паміж дзяржавамі ЕС і ў выніку кансультацый з Еўрапейскім Парламентам. Суд аўдытараў правярае законнасць і рэгулярнасць паступленняў і выдаткавання сродкаў Еўрапейскага Саюза, а таксама правільнасць выканання бюджэту ЕС.

II. Іншыя інстытуцыі ды ўстановы

(а) Еўрапейскі эканамічны і сацыяльны камітэт

Пры прыняцці рашэнняў, што закранаюць пэўныя пытанні, Савет і Камісія кансультуюцца з Еўрапейскім эканамічным і сацыяльным камітэтам (ЕЭК). Яго ўдзельнікі прадстаўляюць розныя групы інтарэсаў (эканамічных і сацыяльных), якія разам утвараюць “арганізаваную грамадзянскую супольнасць”, і прызначаюцца Саветам на пяць гадоў.

(b) Камітэт па пытаннях рэгіёнаў

Камітэт па пытаннях рэгіёнаў (КР) складаецца з прадстаўнікоў рэгіянальных і мясцовых урадаў, вылучаных дзяржавамі Саюза і прызначаных Саветам на пяць гадоў. Савет і Камісія мусяць кансультавацца з КР у пытаннях, што закранаюць інтарэсы рэгіёнаў, а камітэт мае права па ўласнай ініцыятыве даваць заключэнні.

(c) Еўрапейскі інвестыцыйны банк

Еўрапейскі інвестыцыйны банк (ЕІБ), штаб-кватэра якога знаходзіцца ў Люксембургу, ажыццяўляе фінансаванне праектаў дапамогі менш развітым рэгіёнам ЕС і павышэння канкурэнтаздольнасці малага бізнесу.

© Marcy Maloy / Photodisc Red / Getty Images

Еўрапейскі суд забяспечвае належнае выкананне законаў ЕС; напрыклад, забяспячэнне справядлівых адносін да маці пры вяртанні на працу пасля нараджэння дзіцяці.

5. Чым займаецца ЕС?

- *Еўрапейскі Саюз дзейнічае ў шэрагу сфераў, дзе яго дзейнасць аказвае спрыяльны ўплыў на краіны ЕС, у тым ліку:*
- *Палітыку інавацый, якая прыўносіць перадавыя тэхналогіі ў сферы аховы навакольнага асяроддзя, навуковых даследаванняў і энергетыкі.*
- *Палітыку салідарнасці (вядома таксама як палітыку адзінства) у рэгіянальных, сельскагаспадарчых і сацыяльных справах;*
- *Саюз фінансуе праекты ў гэтых сферах з гадавога бюджэту, што дазваляе дапаўняць і развіваць дзеянні, якія ажыццяўляюцца нацыянальнымі ўрадамі. Гэты бюджэт ёсць невялікай часткай супольнага дастатку ЕС (максімум 1,24 % супольнага валавога нацыянальнага прадукта ўсіх краін).*

I. Інавацыйная палітыка

Дзейнасць Еўрапейскага Саюза ўплывае на паўсядзённае жыццё яго грамадзян, бо праз яе вырашаюцца сапраўды складаныя пытанні, што стаяць перад еўрапейскім грамадствам: ахова навакольнага асяроддзя, грамадская ахова здароўя, тэхналагічныя інавацыі, энергетыка і да т. п.

(а) Ахова навакольнага асяроддзя і ўстойлівае развіццё

ЕС імкнецца да таго, каб запавольці кліматычныя змены, сур'ёзна зніжаючы выкіды парніковага газу. У снежні 2008 г. Еўрапейскі Савет вырашыў, што да 2020 г. ён зменшыць выкіды на як мінімум 20 % (у параўнанні з узроўнем 1990 г.) і павялічыць долю аднаўляльнай энергіі на рынку да 20 %, а таксама скароціць агульнае спажыванне энергіі на 20 %. Было таксама прынятае рашэнне, што 10 % паліва для транспарту мае прыпадаць на біяпаліва, электрычнасць ці вадарод.

На Капенгагенскім саміце 19 снежня 2009 г. ЕС спрабавала пераканаць іншыя ўплывовыя дзяржавы прыняць такія ж мэты, але мела толькі частковы поспех. Усе бакі прызналі патрэбу абмежаваць глабальнае пацяпленне да ў сярэднім 2°С вышэй за даіндустрыяльны ўзровень, але на цяперашні момант няма гарантыі супольнага абавязання выканаць гэту мэту. Тым не менш, Еўрапейскі Саюз забяспечыў прыняцце рашэння, што развітыя краіны выдзяляць 20 мільярдаў еўра на фінансаванне акцыяў для барацьбы з кліматычнымі зменамі ў развітых краінах.

ЕС мусіць вырашыць цэлы шэраг самых розных экалагічных праблем: шумавое забруджванне, адкіды, ахова натуральнага асяроддзя, выхляпныя газы, хімікаты, аварыі на прамысловых прадпрыемствах, чысціня вады і стварэнне Еўрапейскай сістэмы інфармавання і дапамогі ў надзвычайных сітуацыях пры экалагічных катастрофах, такіх як разліў нафты ці лясныя пажары.

Еўрапейскі Саюз стала паляпшае сваё заканадаўства, каб забяспечыць лепшую ахову здароўя. Напрыклад, было перапрацаванае заканадаўства ЕС, датычнае хімікатаў, пры гэтым ранейшыя частковыя правілы замяніла адзіная сістэма, вядомая як REACH — гэта расшыфроўваецца як рэгістрацыя, ацэнка і аўтарызацыя хімікатаў. Новай сістэмай, што працуе з дапамогай галоўнай базы звестак, кіруе (з 2008 г.) Еўрапейскае агенцтва па хімікатах, размешчаным у Хельсінкі. Яго мэтай з'яўляецца пазбягненне забруджвання паветра, вады, глебы і будынкаў, захаванне біялагічнай разнастайнасці і паляпшэння стану здароўя і бяспекі грамадзян ЕС, у той жа час падтрыманне канкурэнтаздольнасці еўрапейскай прамысловасці.

(b) Тэхналагічныя інавацыі

Заснавальнікі Еўрапейскага Саюза слухна лічылі, што росквіт Еўропы будзе залежаць ад яе здольнасці захоўваць сусветнае тэхнічнае лідэрства. Яны бачылі перавагі, што дадуць супольныя еўрапейскія навукова-даследчыя праекты. Таму, у 1958 годзе, поруч з ЕЭС, яны стварылі Еўраатам — Еўрапейскую супольнасць па атамнай энергіі. Яе задача палягала

ў тым, каб дапамагчы дзяржавам-удзельніцам супольна выкарыстоўваць атамную энергію ў мірных мэтах. Пры супольнасці быў створаны свой Сумесны даследчы цэнтр (СДЦ), што ўключае дзевяць навукова-даследчых інстытутаў, размешчаных на чатырох аб'ектах: Іспра (Італія), Карлсруэ (Германія), Петэн (Нідэрланды) і Геел (Бельгія).

Аднак па меры таго як навукова-тэхнічны прагрэс набіраў тэмп, еўрапейскія навукова-даследчыя праграмы мусілі становіцца болей разнастайнымі, аб'ядноўваючы навукоўцаў і навуковых работнікаў максімальна шырокага спектра ведаў. ЕС трэба было знайсці новыя спосабы фінансавання іх працы і новае прамысловае прымяненне іх адкрыццям.

Супольныя даследаванні на ўзроўні ЕС маюць на мэце дапаўняць нацыянальныя навукова-даследчыя праграмы. Яны канцэнтруюцца вакол праектаў, што аб'ядноўваюць лабараторыі розных краін ЕС. Саюз падтрымлівае фундаментальныя даследаванні ў такіх галінах, як кіраваны тэрмаядзерны сінтэз (патэнцыйна невычарпальная крыніца энергіі ў XXI стагоддзі). Ён таксама заахвочвае навуковыя даследаванні і тэхнічныя распрацоўкі ў ключавых галінах прамысловасці, такіх як электроніка і камп'ютэрная тэхніка, што сутыкаюцца з жорсткай канкурэнцыяй па-за межамі Еўропы.

ЕС паставіў выдаткоўваць 3 % свайго валавога ўнутранага прадукту на даследаванні. Галоўным сродкам фінансавання еўрапейскіх даследаванняў з'яўляецца шэраг рамкавых праграм. **Сёмая рамкавая праграма навуковых даследаванняў і развіцця тэхналогій** ахоплівае перыяд з 2007 па 2013 гг. Большая яе частка ў больш чым 50 мільярдаў еўра пойдзе на такія сферы як ахова здароўя, харчовую прамысловасць і сельскую гаспадарку, інфармацыю і камунікацыйныя тэхналогіі, нанатэхналогіі, энергетыку, навакольнае асяроддзе, транспарт, бяспеку, а таксама касмічныя і сацыяльна-эканамічныя навукі. Дадатковыя праграмы будуць падтрымліваць ідэі і таленавітых людзей праз навукова-даследчую працу ў перадавых галінах навукі, падтрымку навукоўцаў, іх кар'ернага развіцця і міжнароднага супрацоўніцтва.

(с) Энергетыка

Выкапнёвае паліва — нафта, прыродны газ і вугаль — забяспечваюць 80% спажывання энергіі ў ЕС. І без таго вялікая частка гэтага выкапнёвага паліва імпартуецца з-за межэй Еўрасаюза, а яго аб'ёмы павялічваюцца. На гэты час 50% газу і нафты імпартуецца, гэтая

© Chris Windsor / Photodisc Red / Getty Images

Прадукты харчавання, якія вы ўжываеце: якасць таксама важная, як і колькасць.

залежнасць да 2030 г. можа дасягнуць адзнакі ў 70%. Такім чынам ЕС стане яшчэ больш уразлівым ад скарачэння паставак ці падвышэння коштаў, выкліканых сусветным крызісам. Яшчэ адна прычына для скарачэння спажывання выкапнёвага паліва палягае ў неабходнасці спыніць працэс глабальнага пацяплення.

У будучым мусяць быць прынятыя разнастайныя захады, такія як ашчаджэнне энергетыкі, выкарыстоўваючы для гэтага больш разумныя метады, развіццё альтэрнатыўных крыніц (у прыватнасці аднаўляльных крыніц энергіі ў Еўропе), узмацненне міжнароднага супрацоўніцтва. Навукова-даследчыя і практычныя працы ў сферы энергетыкі ў Еўропе фактуюцца на сонечнай энергіі, энергіі ветру, біямасе і ядзернай энергіі. Існуюць таксама пілотныя праекты для развіцця спосабаў затрымліваць CO₂ і захоўваць яго, а таксама каб зрабіць аўтамабілі, што працуюць на вадароддзе, камерцыйна жыццяздольнымі. ЕС таксама інвеставала 1,6 мільярда еўра ў праект “Чыстае неба”, мэта якога — стварыць паветраны транспарт з меншым узроўнем забруджвання навакольнага асяроддзя.

II. Палітыка салідарнасці

Каб адзіны рынак (гл. Раздзел 6) працаваў належным чынам, трэба карэктаваць дысбалансы рынку. І гэта задача “палітыкі салідарнасці”, прызначанай дапамагаць менш развітым рэгіёнам ці галінам

прамысловасці, якія знаходзяцца ў складаным стане. ЕС мусяць адыгрываць сваю ролю ў рэструктурызацыі тых сектараў эканомікі, на якія дрэнна паўплывалі высокія тэмпы росту міжнароднай канкурэнцыі.

(а) Дапамога рэгіёнам

У межах рэгіянальнай палітыкі Еўрапейскага Саюза фонды ЕС выкарыстоўваюцца на падтрымку менш развітых рэгіёнаў, аднаўленне рэгіёнаў, якія знаходзяцца ў заняпадзе, на дапамогу моладзі і беспрацоўным у пошуку працы, мадэрнізацыю сельскай гаспадаркі і дапамогу найменш паспяховым сельскагаспадарчым рэгіёнам.

Сродкі, якія прызначаны на развіццё рэгіёнаў у бюджэце 2007–2013 г., будуць размеркаваныя па трох кірунках.

- **Збліжэнне.** Мэтай ёсць дапамога менш развітым краінам і рэгіёнам у хутчэйшым дасягненні сярэдняга ўзроўню ЕС, паляпшэнне ўмоваў для развіцця і працы. Гэта робіцца шляхам інвеставання ў матэрыяльны і чалавечы капітал, інавацыі, грамадства ведаў, прыстасаванне да зменаў, ахову навакольнага асяроддзя, адміністрацыйную эфектыўнасць.
- **Рэгіянальная канкурэнтаздольнасць і занятасць.** Мэтай ёсць падвышэнне канкурэнтаздольнасці, узроўню занятасці і прывабнасці ўсіх рэгіёнаў, за выключэннем менш развітых. Гэтага можна дасягнуць, наблізіўшы эканамічны і сацыяльныя змены, праз падтрымку інавацый, прадпрыемальніцтва, адкрытасці, адаптыўнасці і развіцця ўсеагульных рынкаў працы.
- **Еўрапейскае міждзяржаўнае супрацоўніцтва.** Мэтай тут ёсць павелічэнне памежнага, міжнацыянальнага і міжрэгіянальнага супрацоўніцтва. Яны скіраваныя на падтрымку супольнага пошуку рашэнняў тых праблем, што закранаюць сумежныя структуры ў такіх сектарах, як развіццё гарадскіх, сельскіх і прыбярэжных рэгіёнаў. Напрыклад, краіны і мясцовыя ўлады ўздоўж ракі Дунай і на беразе Балтыйскага мора выпрацавалі агульныя стратэгіі для ўстойлівага развіцця ў гэтых рэгіёнах.

На гэтыя мэты будуць выдадзеныя сродкі з адмысловых фондаў Еўрапейскага Саюза, такіх як Структурны фонды і Інтэграцыйны фонд, што будзе дапаўняць або стымуляваць інвестыцыі прыватнага сектара, а таксама нацыянальных і рэгіянальных урадаў.

- **Еўрапейскі фонд рэгіянальнага развіцця (ЕФРР)** выкарыстоўваецца для фінансавання праектаў рэгіянальнага развіцця і для таго, каб спрыяць актывізацыі эканомікі ў менш развітых рэгіёнах, у тым ліку праз канверсію старых прамысловых зон.
- **Еўрапейскі сацыяльны фонд (ЕСФ)** забяспечвае фінансаванне праграм прафесійна-тэхнічнай адукацыі і для таго, каб дапамагчы людзям знаходзіць працу.

Акрамя Структурных фондаў існуе **Інтэграцыйны фонд**, з якога фінансуюцца праекты па транспартнай інфраструктуры і ахове навакольнага асяроддзя ў тых краінах ЕС, дзе ВУП на чалавека складае меней за 90 % ад сярэдняга ў ЕС.

(б) Агульная сельскагаспадарчая палітыка (АСП) і агульная палітыка рыбалоўства (АПР)

Задачы АСП, акрэсленыя ў Рымскай дамове 1957 г., у значнай ступені былі дасягнутыя: быў забяспечаны годны ўзровень жыцця ў сельскай мясцовасці; былі стабілізаваныя рынкі; рэсурсы пачалі паступаць да спажывцоў па справядлівых коштах; была мадэрнізаваная сельскагаспадарчая інфраструктура. Больш за тое, забяспечаныя бесперабойныя дастаўкі спажывцам, а цэны на сельскагаспадарчую прадукцыю падтрымліваюцца на стабільным узроўні і абароненыя ад ваганняў сусветнага рынку. АСП фінансуецца з Еўрапейскага фонду сельскагаспадарчых гарантый (ЕФСГ) і Еўрапейскага сельскагаспадарчага фонду для сельскага развіцця (ЕФСР).

Аднак агульная палітыка ў галіне сельскай гаспадаркі стала ахвярай уласнага поспеху. Вытворчасць расла нашмат хутчэй, чым спажыванне, і бюджэту ЕС давялося трымаць важкі цяжар. Для вырашэння гэтай праблемы палітыка ў галіне сельскай гаспадаркі мусіла быць акрэсленая нанова. Гэтая рэформа ўжо пачала прыносіць плён: вытворчасць была скарачана.

Новая роля фермерскай супольнасці палягае ў тым, каб гарантаваць пэўны ўзровень эканамічнай актыўнасці ў кожным сельскім раёне і захоўваць разнастайнасць еўрапейскага ландшафту. Гэтая разнастайнасць, таксама як і прызнанне каштоўнасці сельскага ладу жыцця — гармоніі чалавека і прыроды — складае істотную частку еўрапейскай ідэнтычнасці. Да таго ж, еўрапейская сельская гаспадарка мусіць адыграць значную ролю ў змаганні са зменамі клімату, абароне жывой прыроды і забеспячэнні свету харчаваннем.

Еўрапейская Камісія прадстаўляе ЕС у міжнародных перамовах у Сусветнай гандлёвай арганізацыі (СГА). Еўрапейскі Саюз патрабуе ад СГА зрабіць акцэнт на якасці прадуктаў, “прынцыпе засцярогі” (лепш асцерагчыся, чым пасля шкадаваць) і правах жывёлаў.

© Andersen Ross / Digital Vision / Getty Images

Даследаванні садзейнічаюць эканамічнаму ўздыму.

Пачынаючы з 2013 г. Еўрапейская Камісія хоча, каб прывяртытамі АСП зрабіліся забеспячэнне стабільнасці еўрапейскай сельскай гаспадаркі, дастатковая абарона фермераў ад ваганняў на рынках, захаванне біялагічнай разнастайнасці ды абарона мясцовых і рэгіянальных фірмовых прадуктаў.

Еўрапейскі Саюз распачаў рэфармаванне сваёй палітыкі ў галіне рыбалоўства. Яго мэта палягае ў скарачэнні залішняй вытворчай магутнасці рыбалоўных флатылій, захаванні рыбных запасаў (напрыклад, блакітнага тунца, якому пагражае знікненне) і фінансавай дапамозе людзям, што пакідаюць рыбную прамысловасць.

(с) Сацыяльнае вымярэнне

Мэта сацыяльнай палітыкі ЕС палягае ў ліквідацыі найбольш жыхлівых прыкладаў няроўнасці ў еўрапейскім грамадстве. Еўрапейскі сацыяльны фонд (ЕСФ) быў заснаваны ў 1961 годзе, каб спрыяць стварэнню працоўных месцаў, перакваліфікацыі працаўнікоў і іх перамяшчэнню з адных геаграфічных рэгіёнаў у іншыя.

ЕС спрабуе палепшыць сацыяльныя ўмовы ў Еўропе

не толькі праз фінансавую дапамогу. Адна толькі дапамога ніколі не магла б вырашыць ўсе праблемы, выкліканыя эканамічным спадам ці адставаннем рэгіёнаў у развіцці. Сацыяльны прагрэс з’яўляецца наступствам найперш эканамічнага росту, які таксама звязаны і з заканадаўствам, што трывала гарантуе асноўныя правы. Некаторыя з іх беражліва ахоўваюцца устаноўчымі дамовамі, напрыклад права жанчын і мужчын на роўны заробак за аднолькавую працу. Іншыя ж правы, датычны абароны працаўнікоў (здароўе і бяспека на працы) і істотных стандартаў бяспекі, былі замацаваныя дырэктывамі ЕС.

Хартыя супольнасці аб асноўных сацыяльных правах, якая ў 1997 г. стала неад’емнай часткай дамовы, устанаўлівае правы, якімі павінны карыстацца ўсе працоўныя ў ЕС: свабода перамяшчэння; справядлівая аплата працы; годныя ўмовы працы; сацыяльная абарона; права на аб’яднанні і заключэнне калектыўных дамоваў; права на прафесійную падрыхтоўку; роўнасць мужчын і жанчын; інфармацыя, кансультацыі і ўдзел працаўнікоў; ахова здароўя і тэхніка бяспекі на працоўным месцы; абарона дзяцей, старых і інвалідаў.

III. Унёсак у Еўропу: бюджэт ЕС

На фінансаванне сваёй палітыкі Еўрапейскі Саюз кожны год мае бюджэт, які ў 2010 г. склаў больш за 140 мільярдаў еўра. Бюджэт складаецца з так званых “уласных сродкаў” ЕС, якія не мусяць перавышаць 1,23 % ад сукупнага валавога нацыянальнага даходу ўсіх краін-чальцоў ЕС.

Гэтыя рэсурсы ў асноўным паступаюць ад:

- мытных збораў на імпартаваную з-за межаў ЕС прадукцыю, у тым ліку збораў на сельскагаспадарчую прадукцыю;
- паступленняў ад падаткаў на дададзеную вартасць на тавары і паслугі ў межах ЕС;
- унёскаў дзяржаў у залежнасці ад іх дастатку.

Штогадовы бюджэт з’яўляецца часткай сямігадовага бюджэтнага цыклу, вядомага як “фінансавая перспектыва”. Фінансавыя перспектывы ствараюцца Еўрапейскай Камісіяй і патрабуюць адзінагалоснага ўхвалення ўсімі краінамі ЕС, а таксама перамоваў і згоды Еўрапейскага Парламента. Наступная фінансавая перспектыва будзе вызначаная на перыяд 2013–2020 гг.

Захаванне прыродных рэсурсаў энергіі планеты — адзін са шляхоў барацьбы са зменамі клімату.

Выдаткі можна праілюстраваць на прыкладзе бюджэту на 2010 г.:

- канкурэнтаздольнасць і сувязі: 64 мільярды еўра, у тым ліку Структурныя фонды, Фонд сувязі, даследчыя праграмы і транс'еўрапейскія сеткі транспарту і энергетыкі;
- кіраванне прыроднымі рэсурсамі: 60 мільярдаў еўра, пераважна для сельскай гаспадаркі і сельскага развіцця;
- "грамадзянства, свабода, бяспека і справядлівасць" (гл. Раздзел 10): 1,6 мільярда еўра;
- ЕС як глабальны партнёр (дапамога, гандаль і г. д.): 8 мільярдаў еўра;
- адміністрацыйныя выдаткі: 8 мільярдаў еўра.

Хто што робіць? Як падзяляюцца сферы адказнасці паміж ЕС і дзяржавамі-чальцамі

Еўрапейскі Саюз нясе выключную адказнасць за:

- мытны саюз
- правілы, якія рэгулююць канкурэнцыю на адзіным рынку
- валютная палітыка ў краінах зоны еўра
- ахова марскіх біялагічных рэсурсаў у межах агульнай палітыкі рыбалоўства
- агульная гандлёвая палітыка
- заключэнне міжнароднага пагаднення, калі гэта прадугледжваецца ў заканадаўстве ЕС

ЕС і дзяржавы-чальцы падзяляюць адказнасць у наступных сферах:

- адзіны рынак
- аспекты сацыяльнай палітыкі, як вызначана ў Лісабонскай дамове
- эканамічныя і сацыяльныя сувязі
- сельская гаспадарка і рыбалоўства, за выключэннем аховы марскіх біялагічных рэсурсаў
- навакольнае асяроддзе
- абарона спажывцоў
- транспарт
- транс'еўрапейскія сеткі
- энергетыка
- стварэнне прасторы свабоды, бяспекі і справядлівасці
- аспекты агульных выклікаў у сферы бяспекі, якія адносяцца да аховы здароўя, згодна з Лісабонскай дамовай
- даследаванні, тэхналагічнае развіццё і космас
- развіццё супрацоўніцтва і гуманітарнай дапамогі

Сферы, адказнасць у якіх ляжыць на дзяржавах-чальцах, а ЕС можа аказваць падтрымку ці каардынаваць намаганні:

- абарона і паляпшэнне здароўя грамадзян
- прамысловасць
- культура
- турызм
- адукацыя, прафесійнае навучанне, моладзь і спорт
- грамадзянская абарона
- адміністрацыйнае супрацоўніцтва

6. Адзіны рынак

- Адзіны рынак ёсць адным з найвялікшых дасягненняў Еўрапейскага Саюза. У выніку адмены абмежаванняў на гандаль і свабодную канкурэнцыю відавочна павялічыліся жыццёвыя стандарты.
- Адзіны рынак яшчэ не ператварыўся ў адзіную эканамічную прастору, некаторыя сектары эканомікі (напрыклад, грамадскія паслугі) усё яшчэ застаюцца пад юрысдыкцыяй нацыянальнага заканадаўства. Свабода ў сферы аказання паслугаў прыносіць выгаду, бо стымулюе эканамічную актыўнасць.
- Фінансавы крызіс 2008–2009 гг. прымусіў ЕС зрабіць фінансавое заканадаўства больш строгім.
- Цягам свайго існавання ЕС распрацаваў шэраг праграмаў (у сферы транспарту, канкурэнцыі і г. д.), якія дапамагаюць забяспечыць, каб як мага больш прадпрыемстваў і спажывцоў атрымалі карысць ад стварэння адзінага рынку.

I. У дасягненні мэты 1993 года

(а) Межы агульнага рынка

Дамова 1957 г., што заснавала Еўрапейскую эканамічную супольнасць, зрабіла магчымым адмену мытных бар'ераў у межах Супольнасці і заснаванне агульнага мытнага тарифа на тавары, прывезеныя з-за межыў ЕЭС. Гэтая мэта была дасягнутая 1 ліпеня 1968 г.

Аднак мытныя зборы з'яўляюцца толькі часткай пратэкцыяністскіх бар'ераў для знешняга гандлю. У 1970-я гг. поўнаму стварэнню адзінага рынку перашкаджалі іншыя гандлёвыя бар'еры. Вольны рух людзей, тавараў і капіталу абмяжоўвалі тэхнічныя нормы, санітарныя стандарты і стандарты бяспекі, нацыянальныя правілы па валоданню правам займацца пэўнымі відамі дзейнасці, а таксама валютнае рэгуляванне.

(б) Мэта 1993 г.

У чэрвені 1985 года, пры старшыні Жаку Дэлору, Камісія надрукавала "Белую кнігу", у якой казалася пра перспектыву адмены на працягу сямі год усіх фізічных, тэхнічных і падатковых бар'ераў на шляху вольнага руху ў межах Супольнасці. Мэтай гэтага было стымуляванне прамысловага і камерцыйнага пашырэння ў межах вялікай, уніфікаванай эканамічнай прасторы, парэўнальнай з амерыканскім рынкам.

Зялёнае святло адзінаму рынку даў Адзіны еўрапейскі акт, які ўступіў у сілу ў ліпені 1987 г. Яго

палажэнні ўключалі:

- пашырэнне паўнамоцтваў Супольнасці ў некаторых галінах (сацыяльная палітыка, навуковыя даследаванні, ахова навакольнага асяроддзя);
- стварэнне адзінага рынку да канца 1992 г.;
- пераход на больш частае ўжыванне галасавання шляхам простаі большасці ў Савеце Міністраў, каб спрасціць прыняцце рашэнняў на конт адзінага рынку.

II. Прагрэс у стварэнні адзінага рынку

(а) Фізічныя бар'еры

Усялякі памежны кантроль, у тым ліку мытны кантроль людзей, на прасторы ЕС быў адменены. Калі існуе неабходнасць, усё яшчэ сустракаюцца выпадковыя мясцовыя паліцэйскія праверкі (як частка барацьбы супраць злачынства і гандлю наркотыкамі).

Шэнгенскае пагадненне, якое ў чэрвені 1985 г. падпісалі пяць з дзесяці краін ЕС, рэгулюе супрацоўніцтва паліцэйскіх сіл і агульную палітыку прадстаўлення прытулку і міграцыйную палітыку, з мэтай поўнай адмены прававерак людзей, якія перасякаюць унутраныя межы ЕС (гл. Раздзел 10 "Свабода, бяспека і справядлівасць"). Сёння Шэнгенская зона складаецца з дваццаці пяці еўрапейскіх краін, у тым ліку трох дзяржаў (Ісландыя, Нарвегія і Швейцарыя), якія не ўваходзяць у Еўрапейскі Саюз.

(b) Тэхнічныя бар’еры

У адносінах да большасці вырабаў у ЕС дзейнічае прынцып узаемнага прызнання нацыянальных правілаў. Пасля знакамітай пастановы па справе “Касіс дэ Дыжон”, якую вынес Еўрапейскі суд у 1979 г., усякай прадукцыі, якая была законна вырабленая і прададзеная ў адной краіне Еўрасаюза, дазволенае размяшчэнне на рынку астатніх краінаў ЕС.

Лібералізацыя сектара паслуг стала магчымай дзякуючы ўзаемнай згодзе ці дапасаванню нацыянальных правілаў доступу і ажыццяўлення пэўнай дзейнасці (юрыдычнай, медыцынскай, турыстычнай, банкаўскай, страхавой і г.д.). Аднак нягледзячы на дырэктыву 2005 г. аб прызнанні прафесійных кваліфікацый, усё яшчэ існуюць перашкоды, якія замінаюць людзям вольна перасоўвацца ў межах ЕС ці выконваць пэўныя віды працы ў гэтых краінах. Тым не менш, кваліфікаваныя кадры (ці то юрысты і дактары, ці то будаўнікі і водаправодчыкі) маюць усё больш свабоды ў тым, каб займацца сваёй працай паўсюль у Еўрапейскім Саюзе.

Былі распачатыя меры па паляпшэнню мабільнасці працоўнай сілы, у прыватнасці, па гарантаванню таго, што дыпламы і пасведчанні (для сантэхнікаў, столяраў і да т.п.), прыдбаныя ў адной з краін ЕС, прызнаюцца ва ўсіх астатніх.

(c) Падатковыя бар’еры

Падатковыя бар’еры былі зменшаныя пасля частковага выраўноўвання нацыянальных ставак падатку на дададзеную вартасць, рашэнне пра гэта мусяць прымаць дзяржавы-чальцы ЕС. У 2005 г. уступіла ў сілу пагадненне між краінамі ЕС і некаторымі іншымі краінамі (у тым ліку Швейцарыяй) у дачыненні да падаткаабкладання інвестыцый.

(d) Дзяржаўная замова

У выніку прыняцця дырэктыў датычна паслуг, паставак і выканання прац у шэрагу сфер, у тым ліку водных рэсурсаў, энергетыкі і тэлекамунікацый, магчымасць атрымання дзяржаўнага замовы зрабілася адкрытай для прэтэндэнтаў з усіх краін ЕС, незалежна ад таго, прадстаўляецца ён нацыянальнымі, рэгіянальнымі альбо мясцовымі ўладамі.

Адкрыццё нацыянальных рынкаў паслуг паменшыла кошты на тэлефонныя званкі ўнутры краін. Пры дапамозе новых тэхналогій для тэлефонных званкоў актыўна пачаў выкарыстоўвацца Інтэрнэт. Канкурэнтны ціск прывёў да значнага падзення коштаў на авіяквіткі эканом-класа па ўсёй Еўропе.

III. Няскончаная праца

(a) Фінансавыя паслугі

У 2008 г., у выніку іпатэчнага крызісу ў Злучаных Штатах, моцны фінансавы крызіс скалануў сусветныя банкаўскія сістэмы і эканоміку краін і пагрузіў Еўрапейскі Саюз у рэцэсію ў 2009 г. На ініцыятыву ЕС “вялікая дваццатка” сустрэлася ў Лондане 2 красавіка 2009 г. Краіны, што ўваходзяць у “дваццатку”, абавязаліся рэфармаваць фінансавую сістэму такім чынам, каб зрабіць яе больш празрыстай і зразумелай. Агульнаеўрапейскія кантралюючыя органы будуць несці адказнасць за нагляд над хеджэвымі фондамі, большую абарону банкаўскіх дэпазітаў, абмежаванне прыбыткаў гандляроў і ажыццяўленне больш эфектыўных крокаў, каб папярэджаць крызісы і спраўляцца з імі.

(b) Пірацтва і падробкі

Прадукцыі ЕС патрабуецца ахова ад пірацтва і падробак. Еўрапейская Камісія падлічыла, што гэтыя злачынствы каштуюць тысячы працоўных месцаў у ЕС штогод. Вось чаму Камісія і нацыянальныя ўрады працуюць над пашырэннем аховы аўтарскага права і патэнтаў.

IV. Палітыка падтрымання адзінага рынку

(a) Транспорт

Дзейнасць ЕС скіраваная ў асноўным на гарантаванне свабоднага аказання паслуг у галіне наземнага транспарту, у тым ліку вольны доступ да міжнароднага транспартнага рынку і допуск замежных фірм на нацыянальныя транспартныя рынкі іншых краін Еўрапейскага Саюза. Было прынятае рашэнне ўпарадкаваць умовы канкурэнцыі ў галіне аўтамабільнага транспарту, у тым ліку кваліфікацыю працоўнай сілы і доступ да рынку, дазвол засноўваць прадпрыемства і аказваць паслугі, працоўны час і бяспеку на дарогах.

У сферы паветранага транспарту ў Еўропе раней дамінавалі нацыянальныя авіяперавозчыкі і дзяржаўныя аэрапорты. Але адзіны рынак змяніў гэтую сітуацыю. Усе авіялініі ЕС могуць цяпер выступаць аператарамі на любым маршруце ўнутры ЕС і ўсталёўваць тарыфы на любым узроўні, якім пажадаюць. У выніку шмат якіх маршруты зрабіліся даступнымі, а кошты істотна знізіліся. Выгаду атрымалі пасажыры, авіялініі, аэрапорты і працаўнікі сферы паветранага транспарту.

Падобным чынам пасажыры атрымліваюць выгаду ад росту канкурэнцыі паміж чыгуначнымі кампаніямі. З 2010 г., напрыклад, рух на высакахуткасных лініях у Францыі ды Італіі забяспечваюць як французскія, так і італьянскія цягнікі.

Марскія перавозкі — незалежна ад таго, выконваюцца яны еўрапейскімі кампаніямі ці суднамі пад іншаземным сцягам, — падпарадкоўваюцца правілам канкурэнцыі Еўрасаюза. Гэтыя правілы скіраваны на барацьбу з несправядлівай цановай палітыкай (“зручны сцяг”) і на вырашэнні сур’ёзных праблем суднабудаўнічай галіны ў Еўропе.

З пачатку XXI стагоддзя Еўрапейскі Саюз падтрымліваў амбіцыйныя праекты па новых тэхналогіях, як, напрыклад, навігацыйная спадарожнікаявая сістэма “Galileo”, Еўрапейская сістэма кіравання чыгуначным транспартам, а таксама SESAR — праграма для мадэрнізацыі сістэм паветранай навігацыі. Правілі бяспекі дарожнага руху (дачычныя тэхнічнага стану транспартных сродкаў, перавозкі небяспечных тавараў і бяспекі на дарогах) зрабіліся нашмат больш строгімі. Правы пасажыраў таксама абаронены лепш, чым раней, дзякуючы Хартыі правоў пасажыраў паветранага транспарту і нядаўняму еўрапейскаму заканадаўству ў сферы правоў пасажыраў чыгункі. Спіс небяспечных аэраліній, якім забаронены палёты на тэрыторыі ЕС, упершыню быў апублікаваны ў 2005 г.

(b) Канкурэнцыя

Палітыка ЕС у галіне канкурэнцыі мае істотнае значэнне для гарантавання, што на адзіным еўрапейскім рынку канкурэнцыя будзе не толькі свабоднай, але і справядлівай. Гэтая палітыка праводзіцца Еўрапейскай Камісіяй, якая, разам з Еўрапейскім судом, адказная за яе выкананне.

Задача гэтай палітыкі палягае ў прадукцыйнасці любых магчымых дамоўленасцяў між прадпрыемствамі, любой падтрымкі з боку дзяржаўных органаў ці любой несправядлівай манополіі, якая ёсць вынікам скажонай свабоднай канкурэнцыі, у межах адзінага рынку.

Кампаніі ды іншыя ўстановы, што заключылі якое-небудзь пагадненне, на якое распаўсюджваецца дзеянне правілаў дамовы, мусяць апавяшчаць аб гэтым Еўрапейскую Камісію. Камісія можа непасрэдна абкласці штрафам любую кампанію, якая парушае правілы канкурэнцыі ці не зрабіла адпаведнага апавяшчэння — як у выпадку кампаніі “Microsoft”, якая атрымала 900 мільёнаў еўра штрафаў ў 2008 г.

У выпадку незаконнай дзяржаўнай падтрымкі ці няправільнай рэгістрацыі фінансавай дапамогі, Камісія можа запатрабаваць ад атрымальніка вяртання гэтых сродкаў. Аб любым злучэнні ці паглыннанні кампаній, што прывядзе да іх дамінавання ў пэўнай сферы, мусіць быць паведамлена Камісіі.

(c) Абарона спажывцоў і ахова здароўя

Заканадаўства ЕС у гэтай сферы мае на мэце забяспечыць усім спажывцом аднолькавы ўзровень абароны фінансаў і здароўя, незалежна ад таго, у якой краіне ЕС яны жывуць, падарожнічаюць або робяць пакупкі. Патрэба агульнаеўрапейскай абароны трапіла ў цэнтр увагі напрыканцы 1990-х гг. з прычыны асцярог наконт бяспекі харчовых прадуктаў у звязку з “каровіным шаленствам”. Каб забяспечыць якасную навуковую аснову для заканадаўства ў сферы харчовай бяспекі, у 2002 г. была створаная Еўрапейская ўстанова харчовай бяспекі (ЕУХБ).

Абарона спажывцоў, якая распаўсюджваецца на ўсё Еўрасаюз, патрэбная і ў шэрагу іншых сфер, і таму існуюць шматлікія дырэктывы ЕС аб бяспецы касметыкі, цацак, феерверкаў і г. д. У 1993 г. было створанае Еўрапейскае агенцтва медыкаментаў (ЕАМ), якое мусіць разглядаць заяўкі на допуск медыкаментаў на еўрапейскі рынак. Без яго дазволу ў ЕС нельга прадаваць лекі.

Дзейнасць ЕС скіраваная на тое, каб гарантаваць людзям, што яны не стануць ахвярай хлуслівай ці падманлівай рэкламы, і абараніць ад парушэнняў у сферы спажывецкіх крэдытаў ці продажу праз інтэрнэт.

Павышэнне ўзроўню канкурэнцыі дазволіла знізіць авіятарыфы і спрасціла перасоўванне грамадзян.

7. Еўра

- *Еўра з'яўляецца адзінай валютай Еўрапейскага Саюза, якую ўвялі шаснаццаць з дваццаці сямі краін ЕС – да якіх 1 студзеня 2011 г. далучылася Эстонія. Спачатку еўра прынялі для безнаўнага разліку ў 1999 г., а пасля і для ўсіх плацяжоў у 2002 г., калі былі выпушчаныя ў абарачэнне банкноты і манеты еўра.*
- *Чакаецца, што новыя ўдзельніцы ЕС увойдуць у зону еўра, калі яны будуць адпавядаць неабходным для гэтага крытэрам. У доўгатэрміновай перспектыве чакаецца, што да зоны еўра далучацца ўсе краіны ЕС.*
- *Еўра дае спажывцам у Еўропе заўважныя перавагі. Падарожнікі пазбягаюць выдаткаў і нязручнасці ад патрэбы абменьваць грошы. Пакупнікі могуць наўпрост параўнаць цэны ў розных краінах. Цэны стабільныя, дзякуючы Еўрапейскаму цэнтральнаму банку, задача якога – падтрымліваць гэтую стабільнасць. Больш за тое, еўра зрабілася ключавой рэзервай валютай нароўні з долларам ЗША. Падчас фінансавога крызісу 2008 г. наяўнасць агульнай валюты абараніла краіны еўразоны ад канкурэнтнай дэвальвацыі ды атак спекулянтаў.*
- *Структурная слабасць эканомікі шэрагу краін ЕС падваргае еўра спекуляцыйным атакам. Каб супрацьстаяць гэтай рызыцы, інстытуцыі ЕС і 27 дзяржаў-чальцоў 9 мая 2010 г. прынялі рашэнне заснаваць механізм фінансавай стабілізацыі з бюджэтам 750 мільярдаў долараў. Ключавым пытаннем у будучыні будзе пошук спосабаў дасягнення цяжнейшай каардынацыі і большай эканамічнай салідарнасці між краінамі ЕС, што мусіць забяспечыць добрае кіраванне іх дзяржаўным бюджэтам і скараціць іх бюджэтны дэфіцыт.*

I. Гісторыя стварэння еўра

(а) Еўрапейская валютная сістэма

У 1971 г. Злучаныя Штаты вырашылі скасаваць сталую залежнасць курса долара ад афіцыйнага кошта на золата, якая да гэтага падтрымлівала сусветную валютную стабільнасць пасля Другой сусветнай вайны. Гэта паклала канец сістэме фіксаваных курсаў абмену валют. З намерам стварыць свой валютны саюз, краіны ЕС вырашылі прадухіліць ваганні абменных курсаў еўрапейскіх валют больш чым на 2.25%. Гэта прывяло да стварэння Еўрапейскай валютнай сістэмы, што распачала сваю працу ў сакавіку 1979 г.

(б) На шляху ад валютнай сістэмы да валютнага саюза

На пасяджэнні Еўрапейскага Савета, што прайшло ў чэрвені 1989 г. у Мадрыдзе, кіраўнікі краін ЕС прынялі трохэтапны план стварэння эканамічнага і валютнага саюза. Гэты план стаў часткай Маастрыхцкай дамовы

аб Еўрапейскім Саюзе, прынятай Еўрапейскім Саветам у снежні 1991 г.

II. Эканамічны і валютны саюз (ЕЭВС)

(а) Тры этапы

Першы этап, які распачаўся 1 ліпеня 1990 г., уключаў:

- цалкам свабодны рух капіталу ў межах ЕС (адмена валютных абмежаванняў);
- павелічэнне сродкаў, выдаткаваных на ліквідацыю няроўнасці між еўрапейскімі рэгіёнамі (Структурныя фонды);
- эканамічнае збліжэнне шляхам шматбаковага нагляду за эканамічнай палітыкай дзяржаў Еўрапейскага Саюза.

Другі этап пачаўся 1 студзеня 1994 г. Ён прадугледжваў:

- утварэнне Еўрапейскага валютнага інстытута

© Janez Skok / Corbis

Гандляры ў Любляне абменьваюць славенскія толары на еўра (1 студзеня 2007 года).

(ЕВІ) у г.Франкфурце; ЕВІ складаўся з кіраўнікоў цэнтральных банкаў краін Еўрапейскага Саюза;

- незалежнасць нацыянальных цэнтральных банкаў;
- правілы скарачэння нацыянальнага бюджэтных дэфіцытаў.

Трэцім этапам стала нараджэнне еўра. З 1 студзеня 1999 г. да 1 студзеня 2002 г. дванаццаць краін прынялі еўра ў якасці адзінай валюты. Гэтымі краінамі былі Аўстрыя, Бельгія, Германія, Грэцыя, Ірландыя, Іспанія, Італія, Люксембург, Нідэрланды, Партугалія, Фінляндыя і Францыя. З гэтага часу Еўрапейскі цэнтральны банк стаў пераемнікам Еўрапейскага валютнага інстытута (ЕВІ) і стаў адказным за фінансавую палітыку ў адносінах да еўра.

Тры краіны (Данія, Швецыя і Вялікая Брытанія) вырашылі – з палітычных і тэхнічных прычын – не ўводзіць еўра. Славенія далучылася да зоны еўра ў 2007 г., пасля яе еўра ў 2008 г. увялі Кіпр і Мальта, у 2009 г. – Славакія і ў 2011 г. – Эстонія.

Зона еўра такім чынам ахоплівае сямнаццаць краін ЕС, і кожная з новых удзельніц Еўрасаюза далучыцца да яе, калі будзе адпавядаць патрэбным крытэрам.

(b) Крытэры збліжэння

Каб перайсці да трэцяга этапу, кожная краіна ЕС мусяць адпавядаць пяці наступным крытэрам:

- **стабільнасць коштаў:** узровень інфляцыі не павінен перавышаць сярэдні ўзровень інфляцыі трох краін ЕС з самай нізкай інфляцыяй больш чым на 1,5%;
- **працэнтная стаўка:** працэнтныя стаўка па доўгатэрміновых банкаўскіх укладах не можа адрознівацца больш чым на 2% ад сярэдняга значэння працэнтных ставак у трох краінах ЕС з найменшымі стаўкамі па банкаўскім крэдытам;
- **дэфіцыты:** нацыянальны бюджэтны дэфіцыт мусяць быць меншы за 3% ад ВУП;
- **фонкавы доўг:** не мусяць перавышаць 60% ад ВУП;
- **стабільнасць курса нацыянальнай валюты:** курсы нацыянальнай валюты мусяць заставацца ва ўсталяваных для папярэдніх двух гадоў межах.

(c) Пакт стабільнасці і росту

У чэрвені 1997 г. Еўрапейскі Савет прыняў Пакт стабільнасці і росту. Ён быў прыняты, каб забяспячыць бюджэтную стабільнасць, і прадугледжваў магчымасць штрафаў для краін еўразоны, чый

бюджэты дэфіцыт перавысіў 3%. Пазней Пакт прызналі занадта жорсткім і змянілі ў сакавіку 2005 г.

(d) Еўрагрупа

Еўрагрупа складаецца з міністраў фінансаў краін еўразоны. Мэтай гэтых сустрэч з'яўляецца забеспячэнне найлепшай каардынацыі эканамічнай палітыкі, маніторынга фінансавай і бюджэтнай палітыкі краін еўразоны, а таксам прадстаўленне інтарэсаў еўра на міжнародных фінансавых форумах.

Лісабонская дамова надзяліла Еўрагрупу фармальным статусам. У студзені 2010 г. прэм'ер-міністр Люксембурга Жан-Клод Юнкер быў пераабраны на пасаду старшыні Еўрагрупы на перыяд двух з паловай гадоў.

(e) Макраэканамічнае збліжэнне з 2007 г.: уплыў фінансавога крызісу

Фінансавы крызіс 2008 г. істотна павясіў памер дзяржаўнай пазыкі ў большасці краін ЕС. Тым не менш, агульная валюта абараніла эканоміку найбольш слабых краін ад рызыкі дэвальвацыі, калі яны пацярпелі ад крызісу і зазналі атакі спекулянтаў.

Цягам зімы 2009–2010 гг. асаблівая атака зазнаў шэраг краінаў з вялікай дзяржаўнай пазыкай і ростам дэфіцыту бюджэту. З гэтай прычыны дзяржавы-

ўдзельніцы ЕС, на прапанову Еўрапейскай Камісіі, прынялі ў маі 2010 г. рашэнне стварыць механізм фінансавай стабілізацыі для зоны еўра. Бюджэт гэтага механізму складзе да 750 мільярдаў еўра ў фондах ад краін ЕС і МВФ. У той жа час, краіны ЕС ды інстытуцыі Еўрасаюза пачалі рэалізоўваць пастановы Лісабонскай дамовы, закліканыя ўзмацніць эканамічнае кіраванне ў ЕС: папярэдняе абмеркаванне плану нацыянальных бюджэтаў; маніторынг нацыянальнай эканомікі і больш строгія правілы ў сферы канкурэнцыі; перагляд санкцый, якія ўжываюцца да краін, калі тыя парушаюць фінансавыя правілы.

Такім чынам, у адказ на глабальныя фінансавыя і эканамічныя змены Еўрапейскі Саюз вымушаны дзейнічаць больш жорстка, каб забяспечыць адказнае кіраванне бюджэтам з боку дзяржаў-чальцоў і ўзаемную фінансавую падтрымку сярод краін ЕС. Гэта адзіная магчымасць гарантаваць, што еўра застаецца надзейнай адзінай валютай і што краіны ЕС могуць разам адказаць на эканамічныя выклікі глабалізацыі. Еўракамісія і Еўрапарламент падкрэсліваюць важнасць каардынацыі нацыянальных эканомік і сацыяльнай палітыкі, бо – у доўгатэрміновай перспектыве – еўрапейская агульная валюта не будзе жыццяздольнай без пэўнай формы агульнага эканамічнага кіравання.

Еўра: адзіная валюта для больш чым 310 мільёнаў грамадзян ЕС.

8. Фокус на ведах ды інвацыях

Стратэгія “Еўропа 2020” мае наступныя мэты:

- адказаць на глабалізацыю і эканамічны крызіс, вярнуўшы канкурэнтаздольнасць еўрапейскай эканоміцы (тэлекамунікацыі, сервісы, энергетыка, новыя экалагічныя тэхналогіі для ўстойлівага развіцця);
- забяспечыць:
 - разумны рост: стымулюючы ведаў, інавацыі, адукацыю і лічбавое грамадства;
 - устойлівы рост: развіваючы больш рэсурсава эфектыўную, экалагічную і больш канкурэнтаздольную эканоміку;
 - інклюзійны рост: стымулюючы эканоміку з высокім узроўнем занятасці, якая спрыяе развіццю сацыяльных і эрытарыяльных сувязяў.

На пачатку 1990-х гг. з’явіліся два істотныя фактары, што сталі ўплываць на лад жыцця ў глабальным маштабе, а таксама ў Еўропе. Першым фактарам была глабалізацыя: па меры таго як эканамічныя сістэмы свету становіліся ўсё больш узаемазалежнымі, нараджалася глабальная эканоміка. Другі фактар

палягаў у тэхналагічнай рэвалюцыі — з’яўленні інтэрнэту, а таксама новых інфармацыйных і камунікацыйных тэхналогій. Апошнім часам на свет абрушыліся моцныя крызісы, такія як фінансавы крызіс 2007–2009 гг., які выклікаў сур’ёзны заняпад эканомікі і павысіў узровень беспрацоўя ў Еўропе.

Еўрапейцы павінны быць гатовыя да выклікаў сучаснага рынку працы.

Будучым пенсіянерам неабходна забяспечыць сацыяльную падтрымку; рыхтавацца да гэтага трэба ўжо сёння.

І. Лісабонскі працэс

(а) Мэты

У сакавіку 2000 г. лідары ЕС на паседжанні Еўрапейскага Савета ў Лісабоне вырашылі, што эканоміка ЕС мае патрэбу ў глыбокай мадэрнізацыі, каб быць здольнай канкураваць з эканомікай ЗША і іншых буйных ўдзельнікаў сусветнага рынку, такіх як Бразілія, Кітай ды Індыя. Еўрапейская сацыяльная мадэль базуецца на эфектыўнасці і салідарнасці ў розных сферах, у тым ліку ахове здароўя і пенсійнай сістэме. Каб захаваць гэту мадэль, трэба яе ажывіць. Еўрапейская канкурэнтаздольнасць мусіць у будучыні грунтавацца на ведах і навыках, а не на нізкіх заробках. Некаторыя прадпрыемствы перамяшчаюць вытворчасць у іншыя часткі свету: каб заняць сваё месца, Еўропа мусіць стварыць працоўныя месцы ў такіх каштоўных сектарах, як электронная эканоміка (выкарыстоўваючы шырокапалосныя сеткі) і

новыя энергазберагальныя тэхналогіі. Карацей, Еўропе патрэбная больш экалагічная і больш высокатэхналагічная эканоміка.

(б) Стратэгія

Лідэры ЕС таксама дэтальна ўзгаднілі стратэгію дасягнення гэтай мэты. Лісабонская стратэгія закранае такія пытанні, як навуковыя даследаванні, адукацыя, прафесійная падрыхтоўка, доступ у інтэрнэт і вядзенне бізнесу он-лайн. Яна таксама прадугледжвае рэфармаванне еўрапейскіх сістэм сацыяльнай абароны. Гэтыя сістэмы ўяўляюць сабой адзін з найвялікшых здабыткаў Еўропы: яны дазваляюць грамадствам параўнальна бязбольна перажываць змены. Аднак іх трэба мадэрнізаваць, каб зрабіць больш стабільнымі і каб наступныя пакаленні здолелі скарыстацца іх перавагамі.

Нарады Еўрапейскага Саюза, на якіх разглядаецца хада ажыццяўлення Лісабонскай стратэгіі, ладзяцца кожную вясну.

II. Акцэнт на росце і стварэнні новых працоўных месцаў

Увесну 2010 г. Еўрапейскі Савет прызнаў, што пасля дзесяці гадоў з часу запуску Лісабонскага працэсу ён не ажыццявіў пастаўленых мэтай. У шэрагу краін ЕС па-ранейшаму захоўваўся высокі ўзровень беспрацоўя, і ЕС мусіла сканцэнтравачь высілкі на дасягненні росту і стварэнні новых працоўных месцаў. Паколькі неабходна зрабіць эканоміку краін ЕС больш эфектыўнай і ўзмацніць грамадскае адзінства, Еўропа мусіць больш інвеставаць у даследаванні ды інавацыі, адукацыю ды навучанне. Так, з ініцыятывы Жузэ Мануэла Барозу (старшыні Еўрапейскай Камісіі), Еўрапейскі Савет прыняў новую стратэгію на 10 наступных гадоў – “Еўропа 2020”.

У межах гэтай стратэгіі дваццаць сем краін ЕС:

- надзяляць Еўрапейскую Камісію большымі паўнамоцтвамі ў прасоўванні гэтага працэсу, у прыватнасці праз распаўсюджанне “перадавага досведу” ў Еўропе (такім чынам

выходзячы за межы выключна міжрадавага падыходу, вядомага як адкрыты метады каардынацыі);

- паскорачь рэформы на фінансавых рынках і ў сістэмах сацыяльнага забеспячэння, а таксама паскорачь лібералізацыю ў галіне тэлекамунацый і энергетыкі;
- палепшаць свае адукацыйныя сістэмы, прыкладуць дадатковыя намаганні, каб дапамагчы маладым людзям знайсці працу, будуць развіваць лепшыя сувязі паміж універсітэтамі і бізнесам і працягнуць рэалізоўваць праграмы “Erasmus”, “Leonardo” і “Erasmus Mundus”;
- паскорачь стварэнне адзінага еўрапейскага “рынку даследаванняў” (напрыклад, праз гарманізацыю сістэм падаткаабкладання і сацыяльнай бяспекі) – даўшы магчымасць навукоўцам, ведам і тэхналогіям вольна перамяшчацца ў Еўропе;
- павысяць інвестыцыі ў навуковыя даследаванні ды інавацыйныя тэхналогіі да 3 % ВУП (гэтую мэту прынялі і Злучаныя Штаты).

9. Што значыць быць грамадзянінам ЕС?

- Грамадзяне краін Еўрапейскага Саюза могуць вандраваць, жыць і працаваць у любой частцы ЕС.
- ЕС увесь час падтрымлівае і фінансуе праграмы, якія спрыяюць яднанню грамадзян, асабліва ў галіне адукацыі і культуры.
- Пачуццё прыналежнасці да Еўрапейскага Саюза будзе паступова расці разам з відавочнымі дасягненнямі і поспехамі і дзякуючы больш выразнаму тлумачэнню, што ЕС робіць для людзей.
- Людзі прызнаюць сімвалы агульнай еўрапейскай ідэнтычнасці, такія як адзіная валюта, а таксама сцяг і гімн ЕС.
- Дзякуючы існаванню агульнаеўрапейскіх палітычных партый пачынае ўзнікаць еўрапейская публічная сфера. Грамадзяне кожныя пяць гадоў галасуюць на выбарах у Еўрапейскі Парламент, які пасля галасаванням зацвярджае новы склад Еўрапейскай Камісіі.

Грамадзянства ЕС замацаванае ў дамове Еўрапейскага Саюза: “Кожная асоба, якая мае нацыянальнасць дзяржавы-чальца, мае быць грамадзянінам Саюза. Грамадзянства Саюза мае дапаўняць, а не замяняць нацыянальнае грамадзянства” (арт. 20(1) Дамовы аб функцыяванні Еўрапейскага Саюза). Але што грамадзянства ЕС значыць на практыцы?

I. Падарожнічаць, жыць і працаваць у Еўропе

Грамадзяне ЕС маюць права жыць, працаваць і падарожнічаць па ўсёй тэрыторыі Еўрапейскага Саюза.

Калі грамадзянін ЕС прайшоў курс універсітэцкай адукацыі ад трох гадоў і больш, то гэтая кваліфікацыя будзе прызнавацца ва ўсіх краінах ЕС, бо дзяржавы-чальцы ўзаемна прызнаюць якасць нацыянальных сістэм адукацыі і навучання.

Грамадзянін любой з краін ЕС можа працаваць у галіне аховы здароўя, адукацыі і іншых галінах дзяржаўных паслуг на ўсёй тэрыторыі Саюза, за выключэннем дзейнасці, якая належыць да прэрагатываў органаў дзяржаўнай улады (паліцыя, узброеныя сілы, знешнепалітычнае ведамства і інш.). Хіба не натуральна наняць брытанскага настаўніка дзеля выкладання англійскай мовы ў Рыме або прапанаваць выпускніку бельгійскага

ўніверсітэта трымаць іспыт на пасаду ў грамадзянскай службе Францыі?

Еўрапейскія грамадзяне, якія збіраюцца падарожнічаць у межах ЕС, могуць атрымаць у дзяржаўных установах сваёй краіны **Еўрапейскую карту медыцынскага страхавання**, якая дапамагае пакрыць выдаткі на лячэнне, калі грамадзянін ЕС захварэе, знаходзячыся на тэрыторыі іншай краіны.

II. Як грамадзяне могуць карыстацца сваімі правамі

Аднак еўрапейскі грамадзянін — гэта не толькі спажывец або выканаўца эканамічнай або сацыяльнай ролі. Ён ці яна з’яўляецца грамадзянінам Еўрапейскага Саюза і ў такой якасці валодае пэўнымі палітычнымі правамі. Згодна з Маастрыхцкай дамовай, кожны грамадзянін Саюза, незалежна ад нацыянальнага грамадзянства, мае права выбіраць і быць абраным на муніцыпальных выбарах або выбарах у Еўрапейскі Парламент у сваёй краіне.

Са снежня 2009 г. (калі ўступіла ў сілу Лісабонская дамова) грамадзяне ЕС маюць права падаваць у Еўракамісію петыцыі, каб вынесці заканадаўчую ініцыятыву — калі змогуць сабраць мільён подпісаў з пэўнай колькасці краін ЕС.

III. Фундаментальныя правы

Адданаць Еўрапейскага Саюза абароне правоў грамадзян была пацверджаная ў Ніцы ў снежні 2000 года, калі была ўрачыста абвешчаная **Хартыя фундаментальных правоў Еўрапейскага Саюза**. Гэтая хартыя была падрыхтаваная Канвентам, у які ўваходзілі дэпутаты нацыянальных парламентаў і Еўрапейскага Парламента, прадстаўнікі нацыянальных урадаў і адзін прадстаўнік Камісіі. У 54 артыкулах хартыі, падзеленых на шэсьць раздзелаў: “Годнасць”, “Свабоды”, “Роўнасць”, “Салідарнасць”, “Правы грамадзян” і “Правасуддзе”, — выкладаюцца фундаментальныя каштоўнасці Еўрапейскага Саюза, а таксама грамадзянскія, палітычныя, эканамічныя і сацыяльныя правы грамадзяніна ЕС.

Уводныя артыкулы тычацца чалавечай годнасці, права на жыццё, недатыкальнасці асобы, свабоды слова і веравызнання. Раздзел “Салідарнасць” паволаму аб’ядноўвае сацыяльныя і эканамічныя правы, напрыклад:

- права на забастоўкі;
- права працаўнікоў на інфармацыю і выказанне сваёй думкі;
- права на сумяшчэнне асабістага і прафесійнага жыцця;
- права на ахову здароўя, сацыяльнае забеспячэнне і сацыяльную падтрымку ў межах Еўрапейскага Саюза.

Гэты раздзел таксама сцвярджае роўнасць мужчыны і жанчыны і ўводзіць такія правы, як права на абарону інфармацыі прыватнага характару, забарону практыкі паляпшэння спадчынных якасцяў і кланаванне чалавека, права на ахову навакольнага асяроддзя, правы дзяцей і састарэлых, а таксама права на належнае кіраванне.

Лісабонская дамова, якая ўступіла ў сілу 1 снежня 2009 г., надзяляе Хартыю такой жа юрыдычнай сілай, як і Дамовы: цяпер яна можа выкарыстоўвацца як падстава для таго, каб падаць справу на разгляд Еўрапейскага Суда. (Што праўда, дадатковы пратакол ўводзіць абмежаванні на ўжыванне Хартыі ў Польшчы і Вялікай Брытаніі, і пазней гэта ж будзе датычыць Чэхіі).

Больш за тое, Артыкул 6 Лісабонскай дамовы надзяляе ЕС юрыдычным правам падпісаць Еўрапейскую канвенцыю правоў чалавека. Гэта

канвенцыя тады не будзе проста адсылаць да дамовай ЕС, але будзе мець юрыдычную сілу ў краінах ЕС, такім чынам забяспечваючы лепшую абарону правоў чалавека ў Еўрапейскім Саюзе.

IV. Еўропа – гэта адукацыя і культура

Пачуццё прыналежнасці да Еўропы і да адзінай еўрапейскай супольнасці не можа быць створанае штучна. Яно здольнае ўзнікнуць толькі праз асэнсаванне агульных культурных каранёў — вось чаму сучаснай Еўропе неабходна засяродзіць увагу не толькі на эканоміцы, але і на адукацыі, культуры, інстытуце грамадзянства.

ЕС не вызначае, як належыць арганізаваць школы ці сістэму адукацыі, і што мае уваходзіць у навучальныя планы: такія рашэнні прымаюцца на дзяржаўным ці муніцыпальным узроўні. Але ЕС прапаноўвае праграмы абмену, якія даюць магчымасць студэнтам паехаць за мяжу на практыку ці вучобу, для вывучэння новых моваў, каб удзельнічаць у сумеснай дзейнасці школ ці каледжаў з розных краін. Гэта праграмы “Comenius” (школьная адукацыя), “Erasmus” (вышэйшая адукацыя), “Leonardo da Vinci” (прафесійная падрыхтоўка), “Grundtvig” (адукацыя для дарослых) і “Jean Monnet” (вывучэнне працэсу еўрапейскай інтэграцыі, універсітэцкая адукацыя ў гэтай сферы).

Еўрапейскія краіны таксама працуюць разам — праз Балонскі працэс, — каб стварыць еўрапейскую прастору вышэйшай адукацыі. Гэта значыць, напрыклад, што ўніверсітэцкія курсы ва ўсіх краінах ЕС будуць даваць параўнальныя і ўзаемна прызнаныя навуковыя ступені (бакалаўра, магістра і доктара).

Праграмы ЕС у галіне культуры — “Культура” і “Медыя” — садзейнічаюць развіццю супрацоўніцтва між вытворцамі тэлевізійных праграм, прамоўтэрамі, вярхальнымі кампаніямі і творчымі людзьмі з розных краін і адпаведна вытворчасці большай колькасці тэлевізійных праграм і фільмаў, ліквідуюць дысбаланс між аб’ёмамі еўрапейскай і амерыканскай тэле- і відэапрадукцыі.

Адна з істотных характарыстык Еўропы — гэта моўная разнастайнасць. І захаванне гэтай разнастайнасці ёсць важнай задачай ЕС. Несумненна, шматмоўе — гэта фундаментальны

спосаб працы Еўрапейскага Саюза. Заканадаўства ЕС мае быць даступным на ўсіх дваццаці трох афіцыйных мовах, і кожны дэпутат Еўрапарламенту мае права выкарыстоўваць у парламенцкіх дэбатах сваю мову.

V. Амбудсмен і права на падачу петыцыі

Для таго, каб наблізіць ЕС да сваіх грамадзян, у Дамове аб Еўрапейскім Саюзе была ўведзеная пасада амбудсмана. Амбудсман прызначаецца Еўрапейскім Парлантам і застаецца на сваёй пасадзе на працягу ўсяго тэрміну працы Парламента. Задача амбудсмана – расследаваць скаргі супраць уладаў і органаў Еўрапейскага Саюза. Скаргу можа падаць кожны грамадзянін ЕС, кожны чалавек, які жыве ў ЕС, кожная арганізацыя, размешчаная ў адной з краін ЕС. Амбудсман імкнецца ўрэгуляваць рашэнне заяўленай праблемы мірным шляхам.

Яшчэ адным важным злучным звяном між грамадзянамі і ўладамі ЕС з’яўляецца права кожнага чалавека, які жыве на тэрыторыі якой-небудзь краіны Еўрасаюза, падаць петыцыю ў Еўрапарламент.

VI. Пачуццё прыналежнасці

Ідэя “Еўропы для грамадзян” даволі новая. Некаторыя сімвалы, якія ўвасабляюць адзінства Еўропы, ужо існуюць, напрыклад, еўрапейскі пашпарт (выкарыстоўваецца з 1985 года). З 1996 года ва ўсіх дзяржавах ЕС выдаюцца пасведчанні кіроўцы ўзору ЕС. Быў прыняты дэвіз ЕС – “Адзінства ў разнастайнасці”, а 9 мая быў абвешчаны Днём Еўропы.

Еўрапейскі гімн (“Ода радасці” Бетховена) і еўрапейскі сцяг (кола з дванаццаці залатых зорак на блакітным фоне) недвухсэнсоўна называліся ў праекце Канстытуцыі ЕС у 2004 г., адна ў Лісабонскай дамове, якая замяніла праект Канстытуцыі, ужо не згадваюцца. Але гэта па-ранейшаму сімвалы ЕС, і дзяржавы-чальцы, мясцовыя ўлады і грамадзяне могуць пры жаданні выкарыстоўваць іх.

Што праўда, людзі не могуць адчуваць сваю прыналежнасць да Еўрапейскага Саюза, калі яны не ўсведамляюць, што ЕС робіць, і не разумеюць, навошта. Інстытуцыям ЕС і дзяржавам-чальцам

трэба прыкладаць нашмат больш намаганняў, каб тлумачыць справы ЕС прастай і дакладнай мовай.

Людзям таксама трэба бачыць, што дзякуючы ЕС у іх паўсядзённым жыцці адбываюцца адчувальныя змены. Увадзенне банкнот і манет еўра з 2002 года мела вялікі псіхалагічны эфект. Больш за дзве траціны еўрапейцаў зараз трымаюць банкаўскія рахункі ў еўра і могуць набываць тавары і паслугі па ўсім ЕС, паколькі цэны ў большасці яго краін вызначаюцца ў еўра і могуць параўноўвацца непасрэдна.

Дзякуючы Шэнгенскаму пагадненню на большай частцы межаў паміж краінамі ЕС скасаваны памежны кантроль, і гэта само па сабе дае грамадзянам пачуццё прыналежнасці да адзінага аб’яднанага геаграфічнага рэгіёна.

Пачуццё прыналежнасці прыходзіць, перадусім, калі чалавек адчувае асабістую заангажаванасць у працэс прыняцця рашэнняў у ЕС. Кожны дарослы грамадзянін ЕС мае права галасаваць на выбарах у Еўрапейскі Парламент, і гэта важная аснова дэмакратычнай легітымнасці ЕС. Гэтая легітымнасць павышаецца за кошт павелічэння ролі Еўрапарламента, нацыянальных парламентаў маюць больш уплыву на бізнес у ЕС, а еўрапейскія грамадзяне пачынаюць больш актыўна ўдзельнічаць у няўрадавых арганізацыях, палітычных рухах і стварэнні агульнаеўрапейскіх палітычных партый. Калі грамадзяне ЕС маюць жаданне ўплываць на змест еўрапейскіх абмеркаванняў і фармаванне палітычных стратэгіяў ЕС, то для гэтага існуе шмат шляхоў. Напрыклад, існуюць дыскусійныя форумы он-лайн, прысвечаныя справам Еўрапейскага Саюза, дзе можна далучыцца да дэбатаў, а можна выказаць сваё меркаванне ў блогу еўракамісара ці дэпутата Еўрапарламента. Можна таксама наўпрост скантактавацца з Еўракамісіяй і Еўрапарламентам, он-лайн ці праз адзін з офісаў у краінах-чальцах.

Еўрапейскі Саюз быў створаны, каб служыць людзям Еўропы, і яго будучыня мае фармавацца праз актыўны ўдзел людзей з усіх грамадскіх слаёў. І бацькі-заснавальнікі ЕС добра гэта ўсведамлялі. “Мы лучым не дзяржавы, а людзей”, — заявіў Жан Манэшчэ ў 1952 годзе. Павышэнне інфармаванасці грамадства пра справы ЕС і ўцягванне грамадзян у дзейнасць Саюза дасюль застаецца галоўным выклікам, што стаіць перад інстытутамі ЕС.

10. Свобода, безпека і
правасуддзе

- *Адкрыццё ўнутраных межаў між краінамі ЕС з'яўляецца значнай перавагай для звычайных грамадзян, дазваляе ім свабодна перамяшчацца без праверак мытных службаў.*
- *Аднак гэтая свабода ўнутранага перамяшчэння ў межах ЕС мусіць абавязкова падмацоўвацца дадатковымі захадамі ў мэтах бяспекі на вонкавых межах ЕС у мэтах эфектыўнай барацьбы супраць гандлю людзьмі, кантрабанды наркотыкаў, арганізаванай злачыннасці, нелегальнай іміграцыі і тэрарызма.*
- *Краіны ЕС супрацоўнічаюць у галіне паліцэйскага нагляду і правосуддзя, што робіць Еўропу больш бяспечнай і абароненай.*

Грамадзяне Еўропы маюць права на вольнае, пазбаўленае страху пераследу і гвалту, жыццё ў любой частцы Еўрапейскага Саюза. Тым не менш міжнародная злачыннасць і тэрарызм ўваходзяць у лік фактараў, якія найбольш непакояць сёння еўрапейцаў.

Відавочна, што свабода перамяшчэння мусіць значыць аднолькавую абарону і аднолькавы доступ да правосуддзя для кожнага чалавека на тэрыторыі ЕС. Такім чынам паступова сфармавалася тэрыторыя свабоды, бяспекі і правосуддзя, дзякуючы папраўкам да першапачатковых дамоваў.

З цягам гадоў пашырыліся рамкі дзеянняў ЕС у гэтых сферах, калі Еўрапейскі Савет прыняў адна за адной тры рамковыя праграмы: Тампераўская праграма (1999–2004), Гагская праграма (2005–2009) і Стакгольмская праграма (2010–2014). Калі Тампераўская і Гагская праграмы былі скіраваныя на большую бяспеку, то Стакгольмская праграма факусецца збольшага на абароне правоў грамадзян.

Прыняцце рашэнняў у гэтых сферах зрабілася больш эфектыўным дзякуючы Лісабонскай дамове, якая пачала дзейнічаць у снежні 2009 г. Да гэтага краіны ЕС неслі поўную адказнасць за стварэнне і кіраванне прастораю свабоды, бяспекі і справядлівасці. Асноўная праца ажыццяўлялася Саветам ЕС (то бок праз абмеркаванні і пагадненні паміж міністрамі нацыянальных урадаў), а Еўракамісія і Еўрапарламент гралі толькі нязначную ролю. Лісабонская дамова змяніла гэту сітуацыю: Савет цяпер прымае бальшыню рашэнняў кваліфікаванай большасцю галасоў, а Еўрапарламент зрабіўся раўнапраўным партнёрам у працэсе прыняцця рашэнняў.

I. Свабода перамяшчэння і абарона вонкавых межаў ЕС

Свабода перамяшчэння па ЕС ставіць перад дзяржавамі-ўдзельніцамі праблемы бяспекі, бо на ўнутраных межах Саюза кантроль скасаваны. Таму варта зрабіць дадатковыя захады ў мэтах бяспекі на **вонкавых** межах ЕС. А паколькі свабодай руху ў ЕС карыстаюцца і злачынцы, нацыянальныя паліцэйскія сілы і органы юстыцыі ЕС мусяць працаваць супольна дзеля выкаранення міжнароднай злачыннасці.

Адзін з найважнейшых крокаў у пытанні спрашчэння фармальнасцей, звязаных з пераездамі ў Еўрапейскім Саюзе, быў зроблены ў 1985 годзе, калі ўрады Бельгіі, Францыі, Германіі, Люксембурга і Нідэрландаў падпісалі пагадненне ў невялікім гарадку Шэнген на мяжы Люксембурга. Яны дамовіліся скасаваць на агульных межах любы асабісты дагляд, незалежна ад грамадзянства, прывесці меры памежнага кантролю ў адпаведнасць з тымі, што скарыстоўваюцца ў краінах, якія не з'яўляюцца чальцамі ЕС, і прыняць агульную візавую палітыку. Такім чынам яны сфармавалі зону без унутраных межаў, вядомую як Шэнгенская зона.

Комплекс захадаў, зафіксаваных ў Шэнгенскім пагадненні і вытворных ад яго заканадаўчых актах, пазней стаў неад'емным складнікам асноўных дамоваў ЕС; Шэнгенская зона паступова пашыралася. У 2010 г. Шэнгенскія пагадненні цалкам выконваюцца амаль усімі краінамі ЕС, за выключэннем Балгарыі, Кіпра, Ірландыі, Румыніі ды Вялікай Брытаніі. Апроч гэтага ў Шэнгенскую зону ўваходзяць тры краіны па-за межамі ЕС: Ісландыя, Нарвегія і Швейцарыя.

© ЮМ

У выніку гандлю людзьмі пакутуюць найменш абароненыя пласты насельніцтва. Для перамагання гэтай з'явы неабходна міжнароднае супрацоўніцтва праваабарончых органаў.

Больш строгі кантроль на вонкавых межах ЕС зрабіўся прыярытэтам пасля пашырэнняў Еўрасаюза ў 2004 і 2007 гг. Агенцтва ЕС пад назвай “Frontex” са штаб-кватэрай у Варшаве адказвае за супрацоўніцтва ў межах ЕС у пытаннях бяспекі вонкавых межаў. Дзяржавы-ўдзельніцы могуць пазычаць гэтаму агенцтву караблі, верталёты і самалёты для нясення супольных патрулёў – напрыклад, на тэрыторыях з напружанай сітуацыяй у Міжземнамор'і. ЕС таксама разглядае магчымасць стварэння Еўрапейскай памежнай службы.

II. Палітыка ў галіне прадастаўлення прытулку і іміграцыі

Еўропа ганарыцца шматвекавой гуманнай традыцыяй гасціннасці ў адносінах да іншаземцаў і дадання прытулку ўцекачам, што ратуюцца ад небяспекі і пераследу. Цяпер урады ЕС стаяць перад надзённым пытаннем, што рабіць з усё большай колькасцю імігрантаў, як легальных, так і нелегальных, на абсягу, што не мае унутраных межаў.

Урады ЕС дамовіліся ўзгадніць сваё заканадаўства такім чынам, каб да 2012 г. забяспечыць разгляд заяў аб прадастаўленні прытулку ў адпаведнасці з сістэмай асноўных прынцыпаў, што аднолькава прызнаюцца ва ўсім Еўрапейскім Саюзе. Былі распрацаваныя некаторыя фармальныя стандарты, такія як мінімальныя патрабаванні для прыняцця асоб, якія шукаюць прытулку, і атрыманне статусу бежанца.

У апошнія гады вялікая колькасць нелегальных імігрантаў высаджваецца на еўрапейскія берагі, і развязанне гэтай праблемы – адзін з галоўных прыярытэтаў ЕС. Урады краін Еўрасаюза разам працуюць для супрацьдзеяння кантрабандзе людзей і стварэння агульнага парадку рэпатрыяцыі нелегальных імігрантаў. У той жа час, легальная іміграцыя лепш каардынуецца згодна з правіламі ЕС наконт уз'яднання сем'яў, статуса доўгатэрміновых рэзідэнтаў і прыняцця не-грамадзян ЕС, якія выказалі жаданне прыехаць у Еўропу на вучобу ці для правядзення навуковага даследавання.

III. Барацьба з міжнароднай злачыннасцю

Неабходная каардынацыя намаганняў, скіраваных на барацьбу з крымінальнымі групамі, што вядуць гандаль людзьмі і эксплуатауюць неабароненыя слаі насельніцтва, у прыватнасці жанчын і дзяцей.

Арганізаваная злачыннасць становіцца ўсё болей выдасканаленай і рэгулярна выкарыстоўвае дзеля сваіх мэтаў еўрапейскія і міжнародныя камунікацыі. Тэрарызм выразна паказвае, што можа наносіць жорсткія ўдары ў любым пункце зямнога шара.

Менавіта таму была створаная Шэнгенская інфармацыйная сістэма (ШІС). Яна ўяўляе сабой складаную базу звестак, што дазваляе праваахоўным органам і органам правасуддзя абменьвацца інфармацыяй пра асоб, у дачыненні якіх выдадзены ордэр на арышт або накіраванае патрабаванне аб экстрадыцыі, і скрадзеную маёмасць, напрыклад, пра скрадзеныя аўтамабілі ці творы мастацтва. База звестак новага пакалення, вядомая як ШІС-2, будзе мець большы аб'ём і зможа захоўваць новыя тыпы звестак.

Адным з найболей дзейных спосабаў злову злачынцаў з'яўляецца адсочванне іх незаконных прыбыткаў. Дзеля гэтага, а таксама каб спыніць фінансаванне крымінальных і тэрарыстычных груп, ЕС прыняў заканадаўства датычна папярэджвання адмывання грошай.

Самым буйным дасягненнем апошніх гадоў у галіне супрацоўніцтва паміж праваахоўнымі органамі было стварэнне Еўрапола, органа ЕС, які размешчаны ў Гаазе і аб'ядноўвае службовых асоб паліцыі і мытні. Ён мае справу з самым шырокім дыяпазонам міжнародных злачынстваў: кантрабандай наркотыкаў, гандлем скрадзенымі аўтамабілямі, гандлем людзьмі і нелегальнай міграцыяй, сэксуальнай эксплуатацыяй жанчын і дзяцей, парнаграфіяй, фальшаваннямі, незаконным вывазам радыеактыўных і ядзерных матэрыялаў, тэрарызмам, адмываннем грошай і падробкай еўра.

IV. Насустрач еўрапейскаму прававому абсягу

Цяпер у Еўрапейскім Саюзе адначасова працуюць у межах дзяржаў-удзельніц розныя сістэмы судоводства. Але для міжнароднай злачыннасці і тэрарызму не існуе дзяржаўных межаў. Таму ЕС трэба ўтварыць адзіную структуру па барацьбе з тэрарызмам, каб гарантаваць грамадзянам ЕС высокі ўзровень абароны, а таксама актывізацыю міжнароднага супрацоўніцтва ў гэтай галіне. ЕС таксама патрэбная адзіная палітыка ў галіне крымінальнага права, каб узаемадзеянне між судовымі ўстановамі розных краін не ўскладнялася з-за адрозненняў у вызначэнні некаторых злачынстваў.

Найбольш яркім прыкладам практычнага супрацоўніцтва ў гэтай галіне з'яўляецца праца цэнтральнай каардынацыйнай структуры — Еўраюста, заснаванай у Гаазе ў 2003 г. Яго задача палягае ў тым, каб спрыяць узаемадзеянню нацыянальных следчых і пракурорскіх органаў у расследаванні злачынстваў, якія закранаюць некалькі краін ЕС. На базе Еўраюста можа быць створаная Еўрапейская пракуратура — калі такое рашэнне прыме Савет (ці група з прынамсі дзевяці краін ЕС). Задачу пракурора будзе расследаваць злачынствы супраць фінансавых інтарэсаў ЕС і прадстаўляць гэтыя справы ў судзе.

Еўрапейскі ордэр на арышт, дзейсны са студзеня 2004 г., прызваны замяніць доўгія працэдурныя экстрадыцыі.

У галіне грамадзянскага права ЕС прыняў заканадаўства з мэтай забеспячэння адзінага дзеяння судоводства ў такіх міжнародных справах як разводы, асобнае пражыванне мужа і жонкі, апякунства над дзецьмі і спяганне аліментаў, каб зрабіць рашэнні судаў, вынесеныя ў адной краіне, сапраўднымі для выканання ў іншых краінах. ЕС усталяваў агульныя працэдурныя для спрашчэння і паскарэння ўрэгулявання міжнародных спраў у выпадку невялікіх і бясспрэчных грамадзянскіх пазоваў, такіх як спяганне запазычанасці ці банкруцтва.

11 . Еўрапейскі Саюз на сусветнай арэне

- *ЕС валодае большым уплывам на сусветнай арэне, калі выступае адзіным цэлым у міжнародных справах. Добрым прыкладам гэтага з'яўляюцца гандлёвыя перамовы. Каб дапамагчы дасягнуць гэтых мэтаў і каб павысіць міжнародны статус ЕС, у 2009 г. Еўрапейскі Савет атрымаў сталага старшыню, і быў прызначаны першы Высокі прадстаўнік у пытаннях замежных спраў і палітыкі бяспекі.*
- *У галіне абароны кожная дзяржава застаецца суверэннай, незалежна ад таго, уваходзіць яна ў НАТО, ці з'яўляецца нейтральнай. Тым не менш, краіны, якія ўваходзяць у ЕС, развіваюць ваеннае супрацоўніцтва для міратворчых місій.*
- *ЕС – гэта адзін з асноўных гульцоў у міжнародным гандлі. Саюз працуе разам з Сусветнай гандлёвай арганізацыяй (СГА) над тым, каб забяспечыць адкрытасць рынкаў і гандлёвую сістэму на базе правіл.*
- *З прычыны гістарычнай і геаграфічнай блізкасці Афрыка – гэта рэгіён, якому ЕС надае асаблівую ўвагу (праз дапамогу краінам у стадыі развіцця, гандлёвыя прэферэнцыі, харчовую дапамогу і правы чалавека).*

У эканамічных, гандлёвых і фінансавых адносінах Еўрапейскі Саюз ператварыўся ў буйную сусветную сілу. Аднак некаторыя апісваюць ЕС як эканамічнага гіганта, але палітычнага карліка, што з'яўляецца перабольшаннем. ЕС валодае значным уплывам у міжнародных арганізацыях, такіх як Сусветная гандлёвая арганізацыя (СГА), спецыялізаваныя ўстановы ААН, а таксама на сусветных самітах па пытаннях навакольнага асяроддзя і развіцця.

Тым не менш, праўда і тое, што ў дыпламатычным і палітычным плане дзяржавам ЕС належыць прайсці доўгі шлях, перш чым яны здолеюць выказаць адзіную думку ў сур'ёзных глабальных пытаннях. Больш таго, краевугольны камень нацыянальнага суверэннітэту, – узброеныя сілы – застаюцца пад кантролем нацыянальных урадаў і зніжаныя толькі тымі сувязямі, што створаныя ў межах такіх блокаў, як НАТО.

I. Агульная замежная палітыка і палітыка бяспекі

(а) Стварэнне Еўрапейскай дыпламатычнай службы

Агульная замежная палітыка і палітыка бяспекі (АЗПБ) і палітыка ў галіне еўрапейскай бяспекі і абароны (ПЕБА), прадугледжаныя Маастрыхцкай

(1992 г.), Амстэрдамскай (1997 г.) і Ніцкай (2001 г.) дамовамі, вызначаюць асноўныя задачы замежнай палітыкі ЕС. На гэтай падставе ЕС распрацаваў сваё “другое апірышча” — галіну палітыкі, у якой рашэнні прымаюцца шляхам згоды паміж урадамі, і дзе Камісія і Парламенту адводзіцца другарадная роля. Рашэнні ў гэтай сферы прымаюцца згодна з прынцыпам кансенсусу, які дазваляе асобным краінам устрымацца. Хоць Лісабонская дамова паклала канец сістэме “апірышчаў” у структуры ЕС, гэта не змяніла таго, якім чынам прымаюцца рашэнні ў пытаннях абароны і бяспекі. Аднак назва гэтай палітыкі змянілася з ПЕБА на АЗПБ – агульная палітыка бяспекі і абароны. Дамова таксама павысіла статус АЗПБ, заклаўшы пасаду Высокага прадстаўніка ў пытаннях замежнай палітыкі і палітыкі бяспекі.

З 1 снежня 2009 г. гэтую пасаду займае прадстаўніца Вялікай Брытаніі Кэтрын Эштан, якая таксама з'яўляецца віце-старшыняй Еўрапейскай Камісіі. Яе задача ў тым, каб рэпрэзентаваць супольныя погляды ЕС і дзейнічаць ад імя ЕС у межах міжнародных арганізацый і на міжнародных канферэнцыях. Высокаму прадстаўніку ў працы дапамагаюць тысячы службоўцаў ЕС і нацыянальнага ўзроўню, якія ўваходзяць у Еўрапейскую службу вонкавапалітычнай дзейнасці – насамрэч, гэта дыпламатычная служба ЕС.

© ЕС

Дапамога ў цяжкія часы – вайскоўцы ЕС дапамагаюць аднаўленню міру ў Конга.

Задача вонкавай палітыкі ЕС – гарантаванне бяспекі, стабільнасці, дэмакратыі ды павагі правоў чалавека, прычым не толькі ў блізкіх суседзяў (напрыклад, на Балканах), але і ў іншых гарачых кропках па ўсім свеце, такіх як Афрыка, Сярэдні Усход і Каўказ. Галоўным інструментам гэтай палітыкі выступае “мяккая ўлада”, што мае такія праявы як назіральныя місіі на выбарах, гуманітарная дапамога і дапамога ў развіцці. У 2009 г. ЕС накіравала гуманітарную дапамогу, эквівалентную 900 мільёнам еўра, у трыццаць краін, пераважна ў Афрыцы. ЕС забяспечвае 60 % сусветнай дапамогі ў развіцці і дапамагае найбольш слабым краінам змагацца з беднасцю, забяспечваць людзей харчаваннем, пазбягаць прыродных катастроф, забяспечваць доступ да пітной вады і змагацца з хваробамі. У той жа час ЕС актыўна заклікае гэтыя краіны паважаць вяршэнства закону і адкрыць свае рынкі для міжнароднага гандлю. Еўракамісія і Еўрапарламент імкнуцца гарантаваць, каб дапамога аказвалася празрыста, а таксама размяркоўвалася і выкарыстоўвалася належным чынам.

Ці можа і ці хоча ЕС ісці далей за гэтую дыпламатыю “мяккай улады”? Гэта самы вялікі выклік для бліжэйшай будучыні. Занадта часта супольныя заявы Еўрапейскага Савета і супольныя пазіцыі па большасці міжнародных пытанняў (мір на Сярэднім Усходзе, Ірак, тэрарызм, адносіны з Расіяй, Іран, Куба і г. д.) выражаюць адно найменшую магчымую агульную пазіцыю. Тым часам вялікая колькасць краін ЕС працягвае граць сваю індывідуальную дыпламатычную ролю. Але ж толькі калі Еўрапейскі Саюз будзе прамаўляць адным голасам, яго будучы разглядаць як глабальнага гульца. Калі давер да ЕС і яго ўплыў вырастуць, Еўрасаюз вымушаны будзе спалучаць эканамічную магутнасць і гандлёвую сілу са сталым развіццём агульнай палітыкі бяспекі і абароны.

(б) Значныя дасягненні ў галіне абароны і бяспекі

З 2003 г. ЕС меў магчымасць рэалізаваць шэраг антыкрызісных аперацый, дзякуючы таму што краіны ЕС па ўласнай волі выдзелілі свае сілы для ажыццяўлення Еўрасаюзам такіх аперацый.

Адказнасць за правядзенне аперацый ляжыць на коле палітычна-ваенных структураў: Камітэт палітыкі і бяспекі, Ваенны камітэт ЕС, Камітэт цывільных аспектаў антыкрызіснай дзейнасці і Еўрапейскі саюз вайскоўцаў. Гэтыя ўстановы адказныя перад Саветам ЕС і базуюцца ў Бруселі.

Гэты набор інструментаў – тое, што надае рэальны змест агульнай палітыцы бяспекі і абароны. Ён дазваляе ЕС выконваць заданні, якія ставіць сам Еўрасаюз: гуманітарныя, міратворчыя місіі або місіі захавання міру. Гэтыя місіі мусяць пазбягаць дублявання таго, што робіць НАТО, і гэта гарантуецца дамоўленасцямі “Берлін плюс”, заключанымі паміж НАТО і ЕС. Яны даюць Еўрапейскаму Саюзу доступ да лагістычных рэсурсаў НАТО (для выяўлення, камунікацыі, камандавання і транспартавання).

З 2003 г. ЕС распачаў 22 ваенныя аперацыі і цывільныя місіі. Першай з іх была аперацыя ў Босніі ды Герцагавіне, калі на змену міратворчым сілам НАТО прыйшоў кантынгент узброеных сіл Еўрапейскага Саюза. Гэтыя місіі ды аперацыі, пад

еўрапейскім сцягам, разгортваюцца і разгортваліся на трох кантынентах. Яны ўключаюць місіі EUROFOR у Чадзе і Цэнтральнай Афрыканскай Рэспубліцы, аперацыю аб’яднаных еўрапейскіх ваенна-марскіх сіл “Атланта” для барацьбы з самалійскімі піратамі ў Адэнскім заліве, місія EULEX для дапамогі Косава ва ўсталяванні вяршэнства права і місія EUPOL у Афганістане для дапамогі ў навучанні мясцовай паліцыі.

Паколькі ваенныя тэхналогіі становяцца ўсё больш складанымі і дарагімі, урады краін Еўрапейскага Саюза лічаць, што супрацоўніцтва ў вытворчасці зброі становіцца ўсё больш неабходным — асабліва цяпер, калі краіны імкнуцца знізіць дзяржаўныя выдаткі, каб дапамагчы ім перанесці фінансавы крызіс. Звыш таго, для правядзення сумесных аперацый сістэмы ўзброеных сіл краін ЕС мусяць быць сумяшчальнымі, а іх абсталяванне дастаткова стандартызаваным. Еўрапейскі Савет у чэрвені 2003 г. у Фесалоніках прыняў рашэнне аб стварэнні Еўрапейскага агенцтва абароны (EDA). Яно было афіцыйна створанае ў 2004 г.

© Reuters

Віно – адзін з найбольшых артыкулаў экспарту ЕС да найбуйнейшага гандлёвага партнёра – ЗША.

II. Гандлёвая палітыка, адкрытая ўсяму свету

Значнасць ЕС як гандлёвай сілы дае яму істотны міжнародны ўплыў. Еўрапейскі Саюз падтрымлівае рэгламентаваную сістэму Сусветнай гандлёвай арганізацыі (СГА), у якую ўваходзяць 153 краіны свету. Гэтая сістэма забяспечвае пэўны ўзровень прававой вызначанасці і празрыстасці ў вядзенні міжнароднага гандлю. СГА вызначыла ўмовы, дзякуючы якім чальцы гэтай арганізацыі могуць абараніцца ад несумленных дзеянняў, такіх як дэмпінг (продаж ніжэй за сабекошт), з дапамогай якога экспартёры змагаюцца са сваімі канкурэнтамі. Акрамя таго яна ўсталёўвае працэдуру ўрэгулявання спрэчак між двума ці большай колькасцю гандлёвых партнёраў.

З 2001 г., праз раўнд гандлёвых перамоў у горадзе Доха, ЕС імкнецца зрабіць гандаль у свеце адкрытым. Гэта складаны перамавы, але Еўрасаюз перакананы, што перад абліччам фінансаванага і эканамічнага крызісу абмежаванні ў сусветным

гандлі ператвораць рэцэсію ў паўнацэнную дэпрэсію.

Гандлёвая палітыка Еўрапейскага Саюза цесна звязаная з яго палітыкай развіцця. Згодна з агульнай сістэмай прэферэнцый, ЕС надзяляў бязмытнымі ці ільготнымі доступам на свой рынак большасць тавараў, імпартуемых з краін у стадыі развіцця і краін з пераходнай эканомікай. Яшчэ больш зроблена для сарака дзевяці найбяднейшых краін свету. Усе іх экспартныя тавары, акрамя зброі, увоззяцца бязмытна ў ЕС згодна з праграмай, якая дзейнічае з 2001 г.

Не гледзячы на гэта, у ЕС няма асаблівых гандлёвых пагадненняў з яго галоўнымі гандлёвымі партнёрамі з ліку развітых краін, такімі як Злучаныя Штаты і Японія. У гэтым выпадку гандлёвыя ўзаемаадносіны рэгулююцца механізмамі СГА. Злучаныя Штаты і Еўрапейскі Саюз імкнуцца развіваць адносіны, заснаваныя на партнёрстве і роўнасці. Пасля абрання Барака Абамы на пасаду прэзідэнта ЗША, лідары ЕС заклікалі да больш шчыльных трансатлантычных сувязяў. На сустрэчы

Забяспечыць доступ да чыстай пітной вады для ўсіх – прыярытэт ЕС.

© ЕС

“вялікай дваццаткі” ў Лондане ў красавіку 2009 г. ЕС і ЗША пагадзіліся ў тым, што патрэбнае лепшае рэгуляванне глабальнай фінансавай сістэмы.

Еўрапейскі Саюз павялічвае гандлёвыя абароты з новымі буйнымі эканамічнымі гульцамі ў розных кутках зямнога шару, пачынаючы з Кітая і Індыі да Цэнтральнай і Паўднёвай Амерыкі. Гандлёвыя пагадненні з гэтымі краінамі таксама прадугледжваюць тэхнічнае і культурнае супрацоўніцтва. Кітай зрабіўся другім паводле значнасці гандлёвым партнёрам ЕС (пасля Злучаных Штатаў) і самым вялікім пастаўшчыком імпарту. (У 2009 г. больш за 17 % імпарту ў ЕС прыйшлі з Кітая). Еўрапейскі Саюз – асноўны гандлёвы партнёр Расіі, а таксама самая значная крыніца замежных інвестыцый. Апроч гандлю галоўныя аспекты адносінаў паміж ЕС і Расіяй датычаць міжнародных праблем, такіх як бяспека энергארэсурсаў, у прыватнасці газу.

III. Афрыка

Сувязі паміж Еўропай і афрыканскімі краінамі на поўдзень ад Сахары маюць даўнюю гісторыю. З падпісаннем Рымскай дамовы ў 1957 годзе былыя калоніі і заморскія тэрыторыі шэрагу краін ЕЭС сталі асацыяванымі чальцамі Супольнасці. Дэкаланізацыя пачатку 1960-х гадоў ператварыла гэтыя сувязі ў лучнасць новага тыпу — аб’яднанне

суверэнных краін.

Пагадненне Катану, падпісанае ў 2000 г. у сталіцы Беніна, адзначыла пачатак новага этапу ў палітыцы развіцця ЕС. Пагадненне паміж Еўрапейскім Саюзам і краінамі Афрыканскага, Карыбскага і Ціхаакіянскага (АКЦ) рэгіёнаў з’яўляецца найболей амбіцыйным і далёка ідучым пагадненнем аб гандлі і дапамозе, што калі-небудзь заключалася паміж развітымі краінамі і краінамі ў стадыі развіцця. Яно стала лагічным працягам Ламэйскай канвенцыі, што была падпісаная ў 1975 годзе ў сталіцы Тога і потым рэгулярна дапрацоўвалася.

Новае пагадненне прасунулася значна далей за ранейшыя пагадненні, бо яно перайшло ад гандлёвых стасункаў, заснаваных на доступе да рынку, да гандлёвых стасункаў у больш шырокім сэнсе. Акрамя таго яно ўводзіць новыя працэдурны разгляду праблем парушэння правоў чалавека.

Еўрапейскі Саюз даў асаблівыя гандлёвыя канцэсіі найменей развітым краінам, 39 з якіх падпісалі Катанускае пагадненне. З 2005 года яны атрымліваюць магчымасць бязмётна экспартаваць практычна любыя віды прадукцыі ў ЕС. У 2009 г. ЕС пагадзілася выдаць краінам АКЦ 2,7 мільярда еўра для дапамогі ў такіх сферах, як ахова здароўя, забеспячэнне вадой, барацьба з кліматычнымі зменамі і захаванне міру.

12. Якая будучыня чакае Еўропу?

- *“Еўропа не створыцца ў адно імгненне, або ў адпаведнасці з адным планам. Яна будзе будавацца праз канкрэтныя дасягненні, якія і створаць салідарнасць дэ-факта”.*
- *Гэта выказванне не страціла актуальнасці з 1950 г. Але з якімі асноўнымі выклікамі сутыкнецца Еўропа ў бліжэйшыя гады?*

“Еўропа не створыцца ў адно імгненне, або ў адпаведнасці з адным планам. Яна будзе будавацца праз канкрэтныя дасягненні, якія і створаць салідарнасць дэ-факта”. Так Рабер Шуман сказаў у знакамітай Дэкларацыі, якая паклала пачатак праекту еўрапейскай інтэграцыі 9 мая 1950 г. Праз шэсцьдзесят гадоў пасля гэтага яго словы захавалі актуальнасць. Салідарнасць сярод еўрапейцаў і еўрапейскіх народаў мае пастаянна адаптавацца да новых выклікаў, якія ўзнікаюць у зменлівым свеце. Стварэнне адзінага рынку на пачатку 1990-х гг. было вялікім дасягненнем, але гэтага не дастаткова. Каб забяспечыць эфектыўную працу рынку, трэба было вынайсці еўра – і яно ўзнікла ў 1999 г. Для кіравання еўра і забеспячэння стабільнасці цэн быў створаны Еўрапейскі цэнтральны банк: але фінансавы крызіс 2008–2009 гг. і даўгавы крызіс 2010 г. паказалі, што еўра можа быць адчувальным да атак глабальных спекулянтаў. І патрэбная, у дадатак да існавання ЕЦБ, каардынацыя нацыянальных стратэгіяў у сферы эканомікі – нашмат шчыльнейшая каардынацыя, чым тая, што цяпер забяспечваецца Еўрагрупай. Але ці збіраецца ЕС у хуткім часе сапраўды супольна кіраваць эканомікай?

Жан Манэ, вялікі архітэктар еўрапейскай інтэграцыі, у 1976 г. скончыў свае мемуары наступнымі словамі: “Суверэнныя нацыі мінулага ўжо не могуць вырашаць праблемы сучаснасці: яны не могуць забяспечыць уласны прагрэс ці кантроль над уласнай будучыняй. А Супольнасць сама па сабе – гэта толькі этап на шляху да арганізаванага свету заўтрашняга дня”. Маючы сённяшняю глабальную эканоміку, ці не мусім мы ўжо цяпер разглядаць Еўрапейскі Саюз як структуру, якая не мае палітычнага значэння? Або мы мусім хутчэй задаць пытанне, як развязаць увесь патэнцыял паўмільярда еўрапейцаў, што падзяляюць аднолькавыя каштоўнасці ды інтарэсы?

У Еўрапейскі Саюз хутка будуць уваходзіць больш за трыццаць краін, з вельмі рознай гісторыяй, мовамі і культурамі. Ці можа такая разнастайная сям’я народаў сфармаваць агульную палітычную публічную сферу? Ці могуць грамадзяне ЕС выпрацаваць агульнае разуменне таго, што значыць “быць еўрапейцамі”, не губляючы пры гэтым глыбокай сувязі са сваёй краінай, рэлігіяй і мясцовай супольнасцю? Напэўна, могуць, калі сённяшнія дзяржавы-чальцы пойдучь шляхам самай першай Еўрапейскай Супольнасці – Еўрапейскай супольнасцю вугалю і сталі, народжанай на руінах Другой сусветнай вайны. Яе маральная легітымнасць базавалася на прымірэнні ды ўмацаванні міру між былымі ворагамі. Яна цвёрда трымалася прынцыпу, што ўсе дзяржавы-ўдзельніцы, вялікія ці малыя, маюць роўныя правы і паважаюць меншасці.

Ці будзе магчыма надалей паглыбляць еўрапейскую інтэграцыю, сцвярджаючы, што краіны ЕС ды іх грамадзяне хочуць аднаго і таго ж? Ці будуць лідары ЕС шырэй выкарыстоўваць дамоўленасці аб “узмоцненым супрацоўніцтве”, у адпаведнасці з якімі групы краін ЕС могуць без удзелу астатніх рухацца ў тым ці іншым кірунку? Павелічэнне колькасці такіх дамоўленасцяў можа прывесці да “зменлівай геаметрыі” Еўропы, калі кожная краіна мае права выбіраць, ці выконваць канкрэтную палітычную праграму і ці быць часткаю канкрэтнай інстытуцыі. Гэтае рашэнне можа падацца прывабна простым, але гэта будзе пачаткам канца Еўрасаюза, які заўсёды працаваў, збліжаючы агульныя інтарэсы краін-чальцоў у кароткатэрміновай і доўгатэрміновай перспектыве. ЕС грунтуецца на канцэпцыі салідарнасці, што значыць падзел выдаткаў і выгодаў. Гэта азначае наяўнасць агульных правілаў і супольных палітычных стратэгіяў. Вызваленне ад увядзення пэўных нормаў, частковае ўжыванне закона і непрыняцце пэўных стратэгіяў маюць быць выключэннем і кароткатэрміновай з’явай.

Пераходныя пагадненні і перыяды запуску часам сапраўды патрэбныя, але калі ўсе краіны ЕС не будуць трымацца тых самых правілаў і працаваць для ажыццяўлення тых самых мэтай, то салідарнасць разбурыцца, а выгода ад моцнай і аб'яднанай Еўропы страціцца.

Глобалізацыя абавязвае Еўропу канкураваць не толькі са сваімі традыцыйнымі супернікамі (Японіяй і ЗША), але і з такімі краінамі ў стадыі хуткага эканамічнага развіцця, як Бразілія, Кітай ці Індыя. Ці можа ЕС працягваць абмяжоўваць доступ на свой адзіны рынак, каб абараніць свае сацыяльныя і экалагічныя стандарты? Нават калі такі стан рэчаў захавецца, немагчыма пазбегчы жорсткай рэальнасці міжнароднай канкурэнцыі. Адзінае рашэнне для Еўропы – зрабіцца сапраўдным глабальным гульцом, які згодна дзейнічае на міжнароднай арэне і эфектыўна абараняе свае інтарэсы, гаворачы адным голасам. Прагрэсу ў гэтым кірунку можна дасягнуць толькі ў тым выпадку, калі паглыбляць палітычны саюз. Старшыня Еўрапейскага Савета, старшыня Еўракамісіі ды Высокі прадстаўнік у пытаннях

замежных спраў і палітыкі бяспекі мусяць разам забяспечваць Еўрасаюзу моцнае і паслядоўнае кіраванне.

У той жа час, ЕС мусяць зрабіцца больш дэмакратычным. Еўрапейскі Парламент, які дзякуючы новай дамовай атрымаў больш паўнамоцтваў, выбіраецца наўпрост на аснове ўсеагульнага галасавання кожныя пяць гадоў. Але працэнт насельніцтва ЕС, які бярэ ўдзел у галасаванні на гэтых выбарах, адрозніваецца ў кожнай краіне, і часта назіраецца нізкая яўка. Выклікам для інстытуцый ЕС і нацыянальных урадаў будзе пошук лепшых шляхоў інфармавання і камунікацыі з грамадствам (праз адукацыю, сеткі няўрадавых арганізацый і г. д.), і такім чынам стымуляванне ўзнікнення агульнай еўрапейскай публічнай сферы, у якой грамадзяне ЕС могуць фармаваць палітычны парадак дня.

Урэшце, Еўропа мусяць рэалізаваць сваю поўную вагу ў міжнародных справах. Адна з асноўных сілаў ЕС – гэта здольнасць распаўсюджваць еўрапейскія каштоўнасці і па-за сваімі межамі.

© Flying Colours / Digital Vision / Getty Images

Еўропа – рынак ідэй.

Гэта такія каштоўнасці, як павага правоў чалавека, вяршэнства закону, абарона навакольнага асяроддзя і развіццё сацыяльных стандартаў у сацыяльнай рынкавай эканоміцы. Улічваючы недасканаласць ЕС, наўрад ці ён можа выступаць выключным узорам для астатняга чалавецтва. Але ў тых межах, дзе Еўропа дасягнула поспеху, іншыя рэгіёны будуць глядзець на ЕС як на прыклад. Што можа лічыцца поспехам для ЕС у будучыні? Аднаўленне раўнавагі ў сферы дзяржаўных

фінансаў. Развязанне праблемы старэння насельніцтва такім чынам, каб не накладваць несправядлівыя “штрафы” на будучае пакаленне. Пошук этычных адказаў на вялізныя выклікі, якія ставіць навуковы і тэхналагічны прагрэс, асабліва ў сферы біятэхналогіі. Гарантаванне бяспекі сваім грамадзянам без падрывання іх свабоды. Калі Еўропа здолее вырашыць гэтыя пытанні, яе працягнуць паважаць, і яна застанецца крыніцай натхнення для ўсяго астатняга свету.

1950

9 мая

Міністр замежных спраў Францыі Рабер Шуман выступае з важнай прамовай, у якой вылучае прапановы, заснаваныя на ідэях Жана Манэ. Ён прапануе Францыі і Федэратыўнай Рэспубліцы Германіі аб'яднаць свае рэсурсы вугалю і сталі ў межах новай арганізацыі, да якой могуць далучыцца іншыя еўрапейскія краіны.

1951

18 красавіка

У Парыжы шэсць краін — Бельгія, Францыя, Федэратыўная Рэспубліка Германія, Італія, Люксембург і Нідэрланды — падпісваюць пагадненне, якое засноўвае Еўрапейскае аб'яднанне вугалю і сталі (ЕАВС). Яно набывае моц 23 ліпеня 1952 года тэрмінам на 50 гадоў.

1955

1—2 чэрвеня

На сустрэчы ў Месіне міністры замежных спраў шасці краін прымаюць рашэнне перанесці працэс еўрапейскай інтэграцыі на эканоміку ўвогуле.

1957

25 сакавіка

У Рыме шэсць краін падпісваюць пагадненні аб стварэнні Еўрапейскай эканамічнай супольнасці (ЕЭС) і Еўрапейскай супольнасці па атамнай энергіі (Еўраатам). Яны набываюць моц 1 студзеня 1958 года.

1960

4 студзеня

Па ініцыятыве Вялікабрытаніі падпісваецца Стакгольмская канвенцыя, якая засноўвае Еўрапейскую асацыяцыю свабоднага гандлю, што аб'ядноўвае шэраг краін, якія не ўваходзяць у ЕЭС.

1963

20 ліпеня

Падпісанне ў Яўндэ пагаднення аб супрацоўніцтве паміж ЕЭС і 18 афрыканскімі краінамі.

1965

8 красавіка

Падпісанне дамовы аб зліцці выканаўчых органаў трох Супольнасцей і стварэнні адзіных Савета і Камісіі. Пагадненне набывае моц 1 ліпеня 1967 года.

1966

29 студзеня

“Люксембургскі кампраміс”. Пасля палітычнага крызісу Францыя выказвае згоду зноў удзельнічаць ў пасяджэннях Савета ў абмен на пагадненне пра тое, што будзе выконвацца прынцып аднадушнасці пры вырашэнні пытанняў, што закранаюць “жыццёва важныя нацыянальныя інтарэсы”.

1968

1 ліпеня

Мытныя зборы на прамысловыя тавары цалкам адмененыя з апырэджаннем графіка на 18 месяцаў, і ўведзены агульныя вонкавыя тарыфы.

1969

1—2 снежня

На Гаагскім саміце палітычныя лідэры ЕЭС прымаюць рашэнне працягваць працэс еўрапейскай інтэграцыі.

1970

22 красавіка

У Люксембургу падпісаная дамова, якая дазваляе Еўрапейскім супольнасцям павялічваць фінансаванне за кошт “уласных рэсурсаў” і пашырае наглядныя паўнамоцтвы Еўрапейскага Парламента.

1973

1 студзеня

Данія, Ірландыя і Вялікабрытанія далучаюцца да Еўрапейскіх Супольнасцей, што павялічвае колькасць іх чальцоў да дзевяці. Нарвегія адмаўляецца ад уступлення згодна з вынікамі рэферэндуму.

1974

9—10 снежня

На Парыжскім саміце палітычныя лідэры дзевяці краін-удзельніц прымаюць рашэнне сустрэцца тры разы на год у якасці Еўрапейскага Савета. Яны таксама даюць згоду на прамыя выбары ў Еўрапейскі Парламент і дамаўляюцца стварыць Еўрапейскі фонд рэгіянальнага развіцця.

1975

28 лютага

У Ламэ падпісаная І Ламэйская канвенцыя паміж ЕЭС і 46 краінамі Афрыканскага, Карыбскага і Ціхаакіянскага рэгіёнаў.

22 ліпеня

Падпісаная дамова, якая пашырае бюджэтныя паўнамоцтвы Еўрапейскага Парламента і засноўвае Еўрапейскі суд аўдытараў. Яна набывае сілу 1 чэрвеня 1977 года.

1979

7-10 чэрвеня

Першыя прамыя выбары ў Еўрапейскі Парламент, што мае 410 месцаў.

1981

1 студзеня

Грэцыя далучаецца да Еўрапейскіх Супольнасцей, пасля чаго колькасць іх чальцоў дасягае дзесяці.

1984

14–17 чэрвеня

Другія прамыя выбары ў Еўрапейскі Парламент.

1985

7 студзеня

Жак Дэлор становіцца старшынёй Еўрапейскай Камісіі (1985—1995).

14 чэрвеня

Падпісанае Шэнгенскае пагадненне, мэтай якога з’яўляецца адмена кантролю на агульных межах паміж дзяржавамі Еўрапейскіх Супольнасцей.

1986

1 студзеня

Іспанія і Партугалія далучаюцца да Еўрапейскіх Супольнасцей, пасля чаго колькасць іх чальцоў дасягае дванаццаці.

17 і 28 лютага

У Люксембургу і Гаазе падпісаны Адзіны еўрапейскі акт. Ён набывае моц 1 ліпеня 1987 года.

1989

15 і 18 чэрвеня

Трэція прамыя выбары ў Еўрапейскі Парламент.

9 лістапада

Разбурэнне Берлінскага муру.

1990

3 кастрычніка

Уз’яднанне Германіі.

1991

9—10 снежня

Пасяджэнне Еўрапейскага Савета ў Маастрыхце прымае Дамову аб Еўрапейскім саюзе. Яна закладае падмурак агульнай вонкавай палітыкі і палітыкі ў галіне бяспекі, болей шчыльнага супрацоўніцтва ў сферы правасуддзя і ўнутраных спраў і стварэння эканамічнага і валютнага саюза, у тым ліку адзінай валюты.

1992

7 лютага

Дамова аб Еўрапейскім саюзе падпісаная ў Маастрыхце. Яна набывае моц 1 лістапада 1993 года.

1993

1 студзеня

Стварэнне адзінага рынку.

1994

9 і 12 чэрвеня

Чацвёртыя прамыя выбары ў Еўрапейскі Парламент.

1995

1 студзеня

Аўстрыя, Фінляндыя і Швецыя далучаюцца да ЕС, пасля чаго колькасць яго чальцоў дасягае 15. Нарвегія адмаўляецца ад уступлення згодна з вынікамі рэферэндуму, на якім большасць насельніцтва зноў прагаласавала супраць.

23 студзеня

Пачынае выкананне сваіх абавязкаў (1995—1999) новая Еўрапейская Камісія на чале з Жакам Сантрам.

27—28 лістапада

Еўра-міжземнаморская канферэнцыя ў Барселоне ўсталёўвае партнёрскія стасункі паміж ЕС і краінамі паўднёвага ўзбярэжжа Міжземнага мора.

1997

2 кастрычніка

Падпісаная Амстэрдамская дамова. Яна набывае моц 1 мая 1999 года.

1998

30 сакавіка

Пачынаецца працэс далучэння новых краін-кандыдатак. У ім будуць удзельнічаць Кіпр, Мальта і 10 краін Цэнтральнай і Усходняй Еўропы.

1999

1 студзеня

11 краін ЕС прымаюць еўра. Адзіная валюта выпускаецца на валютныя рынкі і замяняе нацыянальныя валюты ў безнаяўных разліках. З гэтага моманту Еўрапейскі цэнтральны банк (ЕЦБ) нясе адказнасць за валютную палітыку ЕС. 1 студзеня 2001 г. да гэтых адзінаццаці краін далучаецца Грэцыя.

10 і 13 чэрвеня

Пятыя прамыя выбары ў Еўрапейскі Парламент.

15 верасня

Пачынае выкананне сваіх абавязкаў новая Еўрапейская Камісія на чале з Раманам Продзі (1999—2004).

15—16 кастрычніка

Пасяджэнне Еўрапейскага Савета ў Тамперэ прымае рашэнне аб ператварэнні ЕС у зону свабоды, бяспекі і правасуддзя.

2000

23—24 сакавіка

Пасяджэнне Еўрапейскага Савета ў Лісабоне выпрацоўвае стратэгію заахвочвання занятасці ў ЕС, мадэрнізацыі эканомікі і ўмацавання сацыяльнай інтэграцыі ў Еўропе, заснаванай на ведах.

7—8 снежня

У Ніцы Еўрапейскі Савет дасягае пагаднення наконт тэксту новай дамовы, што змяняе сістэму прымання рашэнняў у ЕС, каб падрыхтаваць саюз да пашырэння. Старшыні Еўрапейскага Парламента, Еўрапейскага Савета і Еўрапейскай Камісіі ўрачыста абвяшчаюць Хартыю асноўных правоў Еўрапейскага Саюза.

2001

26 лютага

Падпісанне Ніцкай дамовы. Яна набывае моц 1 лютага 2003 года.

14—15 снежня

Пасяджэнне Еўрапейскага Савета ў Лекене прымае дэкларацыю аб будучыні Саюза. Яна адкрывае шлях да буйнога рэфармавання ЕС і заснавання Канвента (яго ўзначальвае Валеры Жыскард д'Эстэн) з мэтай падрыхтоўкі Еўрапейскай Канстытуцыі.

2002

1 студзеня

У дванаццаці краінах зоны еўра паступаюць у абарачэнне банкноты і манеты еўра.

2003

10 ліпеня

Канвент па пытанню будучыні Еўропы завяршае працу над праектам Еўрапейскай Канстытуцыі.

2004

1 мая

Кіпр, Чэшская Рэспубліка, Эстонія, Венгрыя, Латвія, Літва, Мальта, Польшча, Славакія і Славенія далучаюцца да Еўрапейскага Саюза.

10 і 13 чэрвеня

Шостыя прамыя выбары ў Еўрапейскі Парламент.

29 кастрычніка

У Рыме 25 кіраўнікоў дзяржаў ці ўрадаў падпісваюць Еўрапейскую Канстытуцыю.

22 лістапада

Пачынае выкананне сваіх абавязкаў новая Еўрапейская Камісія на чале з Жузэ Мануэлам Барозу.

2005

29 мая і 1 чэрвеня

Выбарнікі ў Францыі галасуюць супраць Канстытуцыі, тры дні пасля супраць яе галасуюць і ў Нідэрландах.

3 кастрычніка

Пачаліся перамовы аб далучэнні з Турцыяй і Харватыяй.

2007

1 студзеня

Да Еўрапейскага Саюза далучыліся Балгарыя і Румынія.

Еўра становіцца афіцыйнай валютай Славеніі.

13 снежня

Адбываецца падпісанне Лісабонскай дамовы.

2008

1 студзеня

Кіпр і Мальта ўводзяць еўра і даводзяць лік краін еўразоны да пятнаццаці.

2009

1 студзеня

Славакія ўводзіць еўра. У еўразону такім чынам уваходзяць шаснаццаць краін.

4–7 чэрвеня

Сёмыя прамыя выбары ў Еўрапейскі Парламент.

2 кастрычніка

Рэферэндум у Ірландыі ўхваляе Лісабонскую дамову.

1 снежня

Уступае ў сілу Лісабонская дамова.

Хэрман ван Ромпёй узначальвае Еўрапейскі Савет.

Кэтрын Эштан займае пасаду Высокага прадстаўніка ў пытаннях замежных спраў і палітыкі бяспекі.

2010

9 лютага

Еўрапейскі Парламент дае згоду на новы склад Еўрапейскай Камісіі, на чале з Жузэ Мануэлам Барозу, які займае гэтую пасаду другі тэрмін.

9 мая

Створаны Еўрапейскі фінансавы механізм стабілізацыі з бюджэтам 750 мільярдаў еўра.

2011

1 студзеня

Эстонія ўводзіць еўра. Колькасць краін еўразоны вырастае да сямнаццаці.

© Reuters

Новая валюта нарадзілася ў 1999 годзе, калі еўра было ўпершыню ўведзена для фінансавых (безнаўтных) аперацый. У 2002 годзе ў абарот выпусцілі манеты і банкноты еўра.

Еўрапейскі Саюз

Прадстаўніцтва Еўрапейскага Саюза ў Беларусі

Прадстаўніцтва Камісіі ЕС у Беларусі адчыніла дзверы 7 сакавіка 2008 г. пасля падпісання адпаведнага пагаднення паміж Камісіяй Еўрапейскіх супольнасцяў і Рэспублікай Беларусь. Пасля таго як 1 снежня 2009 г. пачаў дзейнічаць Лісабонскі дагавор, Прадстаўніцтва цяпер мае афіцыйную назву “Прадстаўніцтва Еўрапейскага Саюза ў Беларусі” (“Прадстаўніцтва ЕС ў Беларусі”). Гэта адно з больш як 130 Прадстаўніцтваў ЕС па ўсім свеце.

Прадстаўніцтва мае статус дыпламатычнай місіі і афіцыйна прадстаўляе Еўрапейскі Саюз у Беларусі.

Мандат Прадстаўніцтва Еўрапейскага саюза ў Беларусі ўключае наступнае:

- распрацоўка і падтрымка добрых і эфектыўных кантактаў з дзяржаўнымі, рэгіянальнымі і мясцовымі органамі ўлады і адміністрацыямі, прадстаўнікамі бізнес-супольнасці, пасольствамі краінаў-удзельніц

ЕС, пасольствамі трэціх краінаў, а таксама міжнароднымі і рэгіянальнымі арганізацыямі/інстытутамі;

- забеспячэнне шчыльнага дыялогу з органамі ўлады і іншымі зацікаўленымі асобамі (арганізацыямі грамадзянскай супольнасці, універсітэтамі, мясцовымі СМІ) па пытаннях эканамічнай, сацыяльнай палітыкі, палітыкі ў сферы кіравання, праў чалавека і іншай палітыкі;
- аб’яўленне і тлумачэнне пазіцыі Еўрапейскага саюза дзяржаўным органам улады і мясцовым прадстаўнікам краін-удзельніц;
- пашырэнне ведаў пра Еўрапейскі саюз, яго інстытуты і праграмы, якія пачалі дзейнічаць у Беларусі ў межах ІЕПД (Інструмента Еўрапейскай палітыкі добрасуседства);
- падтрымка падтрымоўкі і ўкаранення праграм тэхнічнай падтрымкі, фінансаваных ЕС.

Прадстаўніцтва Еўрапейскага Саюза ў Беларусі

вул. Энгельса, 34А/2, 220030 Мінск

Рэспубліка Беларусь

Тэлефон: +375 (17) 328 66 13

Факс: +375 (17) 2891281

Эл. пошта: delegation-belarus@ec.europa.eu

<http://ec.europa.eu/delegations/belarus>

Еўропа ў 12 уроках

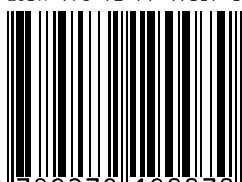
Навошта патрэбны Еўрапейскі Саюз? Чаму і як ён быў заснаваны? Як ён працуе? Чаго ён ужо дасягнуў, і з якімі новымі выклікамі ён сустракаецца сёння? Як павялічыць удзел грамадзянам у яго дзейнасці?

Ці здольны ЕС паспяхова канкураваць з іншымі буйнымі эканомікамі і падтрымліваць свае сацыяльныя стандарты ў час глабалізацыі? Ці здольная Еўропа працягваць адыгрываць сваю ролю на сусветнай арэне і абараняць ад тэрарызму?

Гэта толькі некалькі пытанняў з тых, што Паскаль Фантэйн — эксперт ЕС і былы ўніверсітэцкі лектар — разгледзеў у выданні 2010 г. сваёй папулярнай кнігі “Еўропа ў 12 уроках”.

ISBN 978-92-79-19007-0

9 789279 190070